

ZADRUGAR

G L A S I L O
N A B A V L J A L N E
Z A D R U G E
U S L U Ž B E N C E V
D R Ž A V N I H
Ž E L E Z N I C

V

L J U B L J A N I
L E T O • X V I I

V S E B I N A

KONFERENCA DELEGATOV IZ OBMOČJA LJUBLJANSKE PO-
KRAJINE / NEKAJ POJASNIL K BILANCI / DOLFE SAUER:
ITALIJANSKO ZADRUŽNIŠTVO / PRVA ZADRUGA V LJUB-
LJANI / NAŠE OGNJIŠČE: DOM IN DRUŽINA / KUHANA ZE-
LENJAVA V OTROŠKI PREHRANI / STARO NORVEŠKO NA-
VODILO ZA PRANJE VOLNENIH IZDELKOV / ČISTI KO-
MOLCI / IZ KUHINJE: KAKO SI SAMI NAPRAVIMO KIS /
MED MOŽEM IN ZENO / VRT IN CVETLICE: ZELENA / JOSIP
ŠTRELKELJ: POZOR NA STRUPENO ROSO! / ZDRAVSTVO: NE-
KAJ O OTROŠKIH BOLEZNIH / RAZNI ŽITNI IZDELKI ZA
OTROŠKO HRANO / ANDERS ORNE: VLOGA ZLATA V PRI-
HODNOSTI / PISANO POLJE: POLITIČNE STRANKE V AME-
RIKI (U.S.A.) / NARODI SOVJETSKE RUSIJE / MED LUCJO
IN TEMO / A. S. PUŠKIN: STREL / ZADRUŽNI VESTNIK: IZ
UPRAVE / POMEMBNE OBLETNICE / GOSPODARSKI IN TRŽNI
PREGLED / IZ KREDITNE ZADRUGE

Maksimiranje

Članstvo obveščamo, da se uvede s 1. avgustom t. l. do preklica sledeče maksimiranje blaga v nadrobni prodaji:

Na podlagi nakaznic (kart):

Moka, krušna	6 kg	na osebo mesečno
Testenine	1 kg	„ „ „
Mast	0'20 kg	„ „ „
Riž	1 kg	„ „ „
Slanina	0'10 kg	„ „ „
Olje (vseh vrst skupaj) .	0'10 l	„ „ „
Sladkor	0'700 kg	„ „ „

Na bolniška spričevala se olje ne izdaja.

Brez nakaznic (kart):

Moka, ajdova	1/4 kg	na osebo mesečno
Zdrob, koruzni	1/4 kg	„ „ „
Moka, koruzna	1/2 kg	„ „ „
Fižol	1/2 kg	„ „ „
Cikorija	1/2 kg	„ družino mesečno
Žitna kava (vseh vrst) . .	1 kg	„ „ „
Milo, pralno	1/4 kg	„ „ „

Milo, sivo IIa (industrijsko) se prodaja prosto.

Sol se prodaja prosto, vendar pa največ 3 kg na družino mesečno.

Vsa druga roba se oddaja v neomejeni količini, kolikor to zaloga dopušča.

Opozorilo

Po razpisu Prevoda prejemajo vsi naši člani izven Ljubljane vse živilske nakaznice pri svojih občinah, živila pa v naši zadrugi.

Vse člane s proge opozarjamo, da pravočasno dvignejo krušne in druge karte pri svojih pristojnih občinah in jih pri naročilu osebno oddajo ali pošljejo zadrugi.

Člani!

Plačujte redno svoje obveznosti do zadruge! Odtegljaji od prejemkov v poravnavo dolga pri zadrugi so slej ko prej obvezni. (Glej objavo št. 89/41 direkcije!)

ZADRUGAR

GLASILO NABAVLJALNE ZADRUGE USLUŽBENCEV DRŽ. ŽEL.

Št. 7

Ljubljana, 26. julija 1941 — XIX.

Leto XVII

Konferenca delegatov iz območja Ljubljanske pokrajine

Ker še ni bilo skupščine, da pa vendar pouči delegate o tekočem poslovanju zadruga in o delu v preteklem poslovnem letu 1940, je sklical upravni odbor na posebno konferenco vse delegate zadruga iz območja Ljubljanske pokrajine. Ta konferenca je bila 29. junija ob 8. uri v sejni sobi zadruga v Ljubljani. Vodil jo je predsednik upravnega odbora g. Klebel Emil in so se je udeležili skoraj vsi povabljeni delegati. Potek konference priča, da delegati budno pazijo, kako se upravlja zadruga, da se zavedajo važnosti svoje gospodarske ustanove in da se zanimajo za pretekle in tekoče posle, za njen nadaljnji obstoj in nadaljnje delovanje v dobrobit članov.

V uvodnih besedah pozdravi predsednik vse navzoče, oriše položaj zadruga, prikazuje njeno bodoče delo, in izrazi za veliko vnemo in za pomoč, ki jo prav dobrohotno izkazuje naši zadrugi in združništvu Ljubljanske pokrajine, posebno in prav toplo zahvalo Visokemu Komisarijatu in njegovim uradam.

G. Lavrič Josip prečita bilanco za poslovno leto 1940, račun zgube in dobička na dan 31. decembra 1940, prikaže gibanje in stanje članstva v preteklem letu in podrobno pojasnjuje posamezne postavke letnega sklepnega računa. Letni sklepni račun priobčujemo v nadaljevanju tega poročila. Istotako tudi nekaj potrebnih pojasnil.

Drug za drugim so se začeli oglašati na to delegati. V stvarnem razpravljanju so zahtevali pojasnila tako k bilanci za leto 1940, kot glede letošnje redne skupščine, o tekoči in bodoči oskrbi članstva z živili in ostalimi potrebščinami v Ljubljani in na progi, govorili so o navalih na trgovine in o razpošiljanju blaga na progo, o živilskih nakaznicah itd., ter stavili predloge in prošnje za spremembe in za pomoč.

Predsednik in odborniki so dajali delegatom zahtevana pojasnila, povedali, da se bo vršila skupščina takoj, ko bo to možno, in jim orisali položaj zadruga, ki ga je deloma prikazal že članek „Naša zadruga“, objavljen v zadnji številki „Zadrujarja“. Obljubili so, da bo skušal upravni odbor pri nakupovanju s strani ljubljanskih članov z novo razporeditvijo terminov oziroma z uvedbo abecednega vrstnega reda po možnosti odpraviti sedanje navale in čakanja pred trgovinami, za člane s proge pa zboljšati položaj s tem, da se odpre za nje v trgovini posebna blagajna, namenjena le za nje. Novo raz-

predelnico terminov razberejo člani v posebni objavi, natiskani v Zadrurnem vestniku te številke „Zadrujarja“.

Upravni odbor bo interveniral pri oblasti in bo skušal doseči, da dobi zadruga pravočasno vse blago, ki ga rabi za prodajo in oskrbo svojih članov. Predsednik pozdravi zastopnika, ki ga je poslala na konferenco „Komanda milizie nacionalne ferroviarie Lubiana“ in ga prosi, da tolmači svojim predpostavljanim hvalečnost zadruge in mu sporoči želje naših zadrurnikov. Odposlanec obljubi to storiti z željo, da bi se naša železničarska zadruga tudi v bodoče lepo razvijala in napredovala.

S prošnjo, da delegati podpirajo delo in stremljenje upravnega odbora ter da pouče članstvo o tem, o čemer se je na konferenci razpravljalo, zaključil predsednik lepo uspelo razpravo.

Nekaj pojasnil k bilanci

Zaloga manufakture je napram zalogi konec leta 1939. porasla za ca 1 milijon dinarjev. Ta porast pa ne gre na račun količine blaga, temveč na račun porasta vrednosti, to pa zaradi velikanskega porasta cen posameznim predmetom. Pripomniti se mora, da je velika sreča, da se je sploh še moglo pri danem položaju na tržiščih dobiti pošteno in dobro blago. Pri špeceriji znaša razlika 2.234.107.47 dinarjev in gre porast zopet na račun porasta cen. Zaradi primerjave navajamo v naslednjem nekaj razlik v nabavnih cenah dne 31. decembra 1939. in leta 1940.

Vrsta blaga:	Leto 1939:	1940:	Porast v %:
Moka Og	2.75	7.80	183
Moka št. 5 in enotna	2.40	3.99	66
Moka. koruzna	1.77	2.96	67
Zdrob, psenični	2.85	7.80	174
„ koruzni	2.05	3.70	80
Makaroni, domači	5.80	11.65	101
Riž	7.84	14.—	79
Fižol	2.10	6.74	221
Krompir	1.52	1.57	3
Sladkor, kocke	13.44	15.28	14
„ sipa	11.71	13.55	16
Sol	1.20	1.47	22
Mast	18.59	24.—	29
Čajno maslo	30.50	48.50	59
Prekajeno meso	18.87	29.73	58
Čaj v zavitkih	3.50	6.—	71
Med	14.60	26.—	78
Olje, namizno	14.14	21.21	50
Milo, Schicht	13.23	16.85	27
„ Zlatorog	12.45	17.60	42
Radion	4.39	6.12	62
Drva	0.15	0.23	53

Vloge, izkazane v letnem računu, so zelo male, ker je morala zadruga pred koncem leta 1940. porabiti vso gotovino za plačila faktur in predplačila za nakupe.

Dolg članov je znašal v Ljubljani 4.374.361'15 Din, v Mariboru 3.525.967'51 Din, na Jesenicah 349.797'45 Din in je odpadlo povprečno na člana v Ljubljani 948'—, v Mariboru 1.075'97, na Jesenicah 587'89 Din dolga, dočim je odpadlo leta 1939. na

člana v Ljubljani 878'25 Din, v Mariboru 925'75 Din, na Jesenicah pa 577'75 Din dolga. Porast dolga so povzročile porasle cene, saj se je mesečni nakup za potrebo ene štiričlanske družine povečal za ca 47%.

Povprečni letni konsum znaša na člana v letu 1940. 6.828'50 Din.

Vrednost inventarja je porasla radi opreme prostorov v novem združenem domu v Mariboru, zaradi nakupa 646 mlekarških steklenic itd.

Vrednost nepremičnin je porasla napram vrednosti nepremičnin po bilanci za leto 1959. za 2.035.715'70 Din, ker se je dogradil v Mariboru novi združni dom v Cafovi ulici.

Leta 1940. so bile prodane preostale parcele v Dev. M. v Polju in parcela v Mariboru ob Dworakovi ulici.

Število članstva se je v letu 1940. povišalo za 495 članov in se je s tem tudi postavka vplačanih deležev zvišala napram postavki leta 1959. za Din 101.090'—.

V letu 1940. se je znatno zvišal dolg zadruga pri Savezu in ostalih dobaviteljih, in predvsem na robnem računu za 2.505.863'85 Din ter na posojilih za dom v Mariboru za Din 814.468'—.

Pri presoji cele bilance, zlasti pa zadolžitve zadruga moramo upoštevati, da so se cene živilom zvišale od 0'5% do 221% in da se je vrednost zaloge manufakture, špecerije in kuriva po nabavni vrednosti zvišala za 3.534.082'74 Din, t. j. za ca 1 milijon dinarjev več, nego znaša zvišanje dolga za blago pri Savezu; razen tega se je zvišal tudi dolg članov za 1.265.140'22 Din. Vse bilančne številke so medseboj tesno povezane.

Rezervni fond se je zvišal napram letu 1959. za 259.951'77 Din.

Posmrtni fond znaša 517.260'36 Din in se je znižal napram letu 1959. za 99.955'60 Din. Iz tega fonda se je izplačalo za 155 smrtnih slučajev 173.832'60 Din.

Kavcije v znesku 121.596'72 Din so varščine, ki so jih položili podjetniki, ki so gradili in opremljali novi združni dom v Mariboru.

Iz računa štednje se je knjižilo v dobro članom:

Ljubljana:	na dolg:	Din 1.570.887'—
	na zavarovanje:	„ 639.178'—
Maribor:	na dolg:	„ 778.657'—
	na zavarovanje:	„ 555.997'—
Jesenice:	na dolg:	„ 142.446'—
	na zavarovanje:	„ 64.784'—

V letu 1959. so znašali stroški režije 11'48%, v letu 1940. pa 11'50% od prometa. Stroški režije so se povišali tedaj samo za 0'02%. Najvišji porast stroškov izkazujejo prejemki in odškodnine osebju, in sicer 665.255'05 Din. Ta porast stroškov za plače ima dva vzroka: 1. z ozirom na draginjo je dala zadruga vsem uslužbencem draginjske doklade, in 2. zvišali so se stroški za čezurno delo, katero so morali opraviti uslužbenci mesto uslužbencev, ki so bili vpoklicani na orožne vaje.

Velik porast izkazujejo izdatki za davke, in sicer za 548.803'44 Din več kot lani.

Višja zadolženost zadruga in težkoče z likvidnim denarjem so povišale tudi postavko obresti.

Za podpore članom je bilo leta 1940. izdanih napram letu 1959. več podpor za 145.158'34 Din.

Zvišanje cen surovinam, papirju in drugim administrativnim potrebščinam ter zvišanje mezd je zvišalo tudi stroške za tiskovine, račune, poslovne knjige, izdatke za liste, revije in oglase ter za izdajo „Zadrugarja“ in koledarja.

Kosmati dobiček znaša 6.287.961'32 Din in se je zvišal napram letu 1959. pri špeceriji za 366.614'99 Din, pri manufakturi za 1.260.776'04 Din ter pri kurivu za 465.551'48 Din; zvišanje kosmatega dobička je nastalo zaradi splošnega zvišanja cen in zvišanja prometa.

Pri nabavi mleka je imela zadruga zelo velike težkoče, ker je njena dobaviteljica zadruga v Moravčah ponovno zahtevala zvišanje cen, in ker pogostokrat ni dostavljala zadostne količine mleka, da bi mogli oskrbeti z njim vse naročnike.

Znesek skontov in popustov je nižji napram letu 1959, ker je veliko trdk ukimilo vsak popust ali pa znižalo odstotek skonta.

S tem smo pojasnili najvažnejše postavke letnega računa in upamo, da bo to članom zadostovalo za prepričanje, da je uprava delala smotrno in koristno za prospeh zadruga.

Aktiva.
Bilanca na dan

	Din	p	Din	p
1. Gotovina			175.950	96
2. Zaloga:				
a) manufaktura, oblač. predmeti, porcelan .	4.930.172	—		
b) špecerija in drugo	5,754.458	35		
c) kurivo	96.263	50	10,780.893	85
3. Vloge:				
a) čekovni urad, Ljubljana - Maribor	19.166	93		
b) denarni zavodi	148.937	50	168 104	43
4. Dolžniki:				
a) razni	606.765	09		
b) člani	4,898.177	09		
c) Ljublj. kredit. banka, prioritet. delnice .	300.000	—	5,804 942	18
5. Udeležbe in kavcije:			93.768	40
6. Premičnine po odpisu			1,739 045	03
7. Nepremičnine			7,989.159	40
8. Razni računi in prehodne postavke			152.340	03
			26,904.204	27

Stanje članstva na dan 31. decembra 1940.

V početku leta 1940 je bilo članov	7990 s 7990 deleži
Tekom leta 1940 je pristopilo članov	748 s 748 ..
.. .. 1940 je odpovedalo članstvo	128 z 128 ..
.. .. 1940 je prenehalo članstvo zaradi smrti	127 z 127 ..
Stanje članov 31. decembra 1940	8485 z 8485 deleži

Za knjigovodstvo:

Markov Vladimir s. r.

Tajnik upravnega odbora:

Luschiitzky Josip s. r.

Predsednik upravnega odbora:

Klebel Emil s. r.

Podpredsednik upravnega odbora:

Juh Leopold s. r.

	Din	p	Din	p
1. Deleži			2,566.750	—
2. Upniki:				
a) Savez Nab. zadrug, Beograd	14,000.146	55		
b) razni	396 443	15		
c) banke	1,520.072	—	15,016.661	70
5. Fondi:				
a) rezervni	7,365.764	80		
b) posmrtninski	317.260	36		
c) za dvomljive terjatve	613	34		
d) za vzdrževanje Mladinskega doma	243.587	13	7,927 225	63
4. Nedvignjena štednja 1937-1940	30 868	31		
5. Nedvignjeni deleži	5.589	20	36 457	51
6. Kavcije			121.596	72
7. Prehodne postavke			103.017	35
8. Poslovni prihranek			232 495	36
			26,904.204	27

Člani upravnega odbora:

Lavrič Jože s. r., Ogrin Rafael s. r., Sovre Franc s. r., Magajna Josip s. r.,

Na osnovi čl. 37 zadruginih pravil smo pregledali čisto bilanco, račun izgube in dobička ter izkaz kretanja članov in deležev, primerjali z glavnimi in pomožnimi knjigami in ugotovili, da so pravilni.

Tajnik nadzornega odbora:

Feldin Hinko s. r.

Predsednik nadzornega odbora:

Furlan Josip s. r.

Člani nadzornega odbora:

Tekauc Karel s. r., Frole Ivan s. r., Czurda Hugo s. r.

	Din	p	Din	p
1. Režija:				
a) Osební izdatki:				
plače in odškodnine osebju	3.420 801	05		
boln. in pokojninsko zavarovanje	315 617	50		
bednostni fond	53 830	05		
nagrade upr. nadzor. odboru	182.100	—		
odškodnine raznim	73.318	15	4.045.666	75
b) Najemnina	14.165	—		
kurjava, razsvetljava	130.867	44	145.032	44
c) Poštni, pisarniški stroški, telefon, brzojav	60.256	51		
tiskovine, poslovne knjige, pisarniške potrebnosti	58 568	28	118.824	79
d) Stroški ček. urada			14.352	46
2. Razni stroški:				
a) Potnine	42.703	25		
upravni stroški	37.758	80	80.462	05
b) Obresti:				
Savez Nab. zadrug, Beograd	496.457	99		
raznim	34.808	47	531.266	46
c) Davki in takse			881.855	34
d) Odpiši:				
inventarja	162.333	05		
nepremičnin	216 456	16	378.789	21
e) Zavarovalnine			47.689	—
f) Zadržna propaganda:				
glasilo „Zadrukar“, zadržni koledar, cenik, tisk	189 651	13		
listi, revije, objave	15.627	75	205.278	88
g) Izdatki za občni zbor			20 204	75
h) Podpore			177.015	39
i) Vzdrževanje hiš in lokalov	80.243	02		
vzdrževanje inventarja, službene obleke	45.987	27		
j) Popravila lokalov	9 757	14	135.987	43
3. Poslovni prihranek			232.495	36
			7.014 920	31

na dan 31. decembra 1940.

Dobiček.

	Din	p	Din	p
1. Kosmati prebitek:				
specerije	3.285.844	40		
manufakture	2.345.175	17		
kuriva	656 941	75	6.287.961	32
2. Dobiček mlekarne	255	10		
5. Dobiček menze	2.174	72	2.429	82
4. Obresti			125 272	59
5. Stanarina			8 004	—
6. Skonto			585.858	81
7. Vplačila na račun odpisanih dolgov			5.393	73
			7,014.920	31

Italijansko združništvo

I.

Znani nemški združni pisatelj profesor dr. Ernest Grünfeld pravi v svoji knjigi „Das Genossenschaftswesen“, da je italijansko združništvo tako mlado, kakor je mlada zedinjena Italija. To dejstvo pojasnuje Grünfeld s tem, da je do popolnega zedinjenja Italije v letu 1870. bilo stremljenje najboljših italijanskih sinov posvečeno predvsem političnemu delu in da jim je zato le malo časa preostajalo za socialna in gospodarska vprašanja.

Grünfeld ima prav, v kolikor misli samo na tako zvano novodobno združništvo v Italiji. Res pa je tudi, da so zgodovinarji ravno v Italiji že v srednjem veku zasledili združbe, ki po svojem delovanju, posebno pa poslovnih načelih, popolnoma sličijo našim modernim zadrugam in jih zato smatrajo za predhodnice oziroma začetnice naših novodobnih zadrug. So to številna zidarska društva, ki so s svojimi člani prevzemala v izvršitev tudi razna velika stavbena dela. Zanimivo je, da so ta zidarska društva delovala tudi v inozemstvu in jim na primer med drugimi monumentalnimi deli pripisujejo zgraditev moskovskega Kremlja ter nekaterih drugih tamkajšnjih cerkva.

Duševni oče novodobnega italijanskega združništva je bil Giuseppe Mazzini (rojen 12. junija 1805 v Genovi, umrl 10. marca 1872 v Pisi). Ta znani duševni velikan, ki ima svoj veliki delež pri ustvaritvi nove Italije, je s pisano in govorjeno besedo širil med svojimi rojaki razumevanje in zanimanje za gospodarsko združitev socialno šibkih slojev. V takih združitvah — zadrugah-asociacijah — je Mazzini videl najboljše sredstvo za osamosvojitve delavstva in zato je tudi tako vneto zagovarjal ustanavljanje zadrug, ki morajo sloneti na čelu samopomoči. Svoja socialno politična nazoranja je Mazzini obrazložil v svoji znani knjigi „Dolžnosti človeka“, svojo združno veroizpoved pa je podal v sledečih besedah: „Skušamo rešiti socialno vprašanje ne z razrednim bojem in ne z bojem razrednih društev, kar bi samo zmanjšalo produkcijo in podražilo življenje; hočemo ga rešiti, pa ne tako, da bi prešel kapital iz rok v roke, kar ne bi povečalo množine skupnega bogastva, končno tudi ne s kršitvijo zasebne lastnine, kar bi vedno povzročilo ponovitev zla. Socialno vprašanje skušamo rešiti tako, da ustvarjamo nove vire kapitala in proizvodnje, ki se nam nudijo s prostovoljno ustanovitvijo združnih organizacij“.

Dočim je Mazzini s tehtnostjo svojih besed ustvarjal pogoje za ustvaritev zadružnega gibanja, so njegovi učenci in somišljeniki pristopili k praktičnemu zadružnemu delu. Glavni med njimi je Luigi Luzzati rojen 11. marca 1841. v Benetkah, umrl 29. marca 1927 v Rimu. Za časa svojih študij v Berlinu se je Luzzati seznanil s Hermannom Schulze-Delitzschem ter se navzel njegovih zadružnih idej. Vrnivši se v svojo domovino je začel vneto zagovarjati ustanavljanje kreditnih zadrug, ki jih je nazival ljudske banke (banche popolari). Leta 1864. je Luzzati ustanovil v mestu Lodi - ju prvo ljudsko banko, prihodnje leto pa v Milanu, nato pa posredno ali neposredno sodeloval pri ustanavljanju ostalih, katerih število je leto za letom rastlo.

Luzzati pa Schulze-Delitzschevega tipa kreditne zadruge ni enostavno presadil v Italijo, marveč ga je prigodil italijanskim razmeram. Najvažnejši razliki sta nizki delež in brezplačna uprava, dočim je Schulze-Delitzsch — kakor znano — stremel za čim višjimi deleži, da je tako zasigural čim več obratne glavnice in je tudi primerno nagrajeval delujoče funkcionarje. Za poslovanje teh ljudskih bank je Luzzati postavil naslednja poslovna načela:

1. Ljudske banke naj dajejo prednost majhnim denarnim operacijam pred velikimi, torej veliko majhnih posojil, ne pa malo velikih, torej načelo, ki je še vedno vsega upoštevanja vredno;

2. rezervni fond se mora kolikor mogoče okrepiti;

3. ljudska banka naj se čim bolj izogiblje nakupovanju nepremičnin;

4. prav tako se mora izogibati diskontiranju ter mora delati kolikor mogoče samo z lastnimi sredstvi;

5. zelo previdno ji je postopati pri podeljevanju posojil, pri čemer mora polagati važnost bolj na solidnost kakor pa na koristi;

6. dividende se morajo omejiti;

7. morebitne izgube naj se po možnosti še med letom odpisujejo in

8. ne smejo se opravljati spekulacijske in borzne operacije.

Ako presodimo ta načela, po katerih so poslovale prve italijanske ljudske banke, vidimo, da je šlo vse njihovo stremljenje za tem, da pomagajo malemu človeku in ga gospodarsko okrepijo, skratka, da so bila načela res zadružna. Organizacijska oblika — ljudske banke so bile organizirane v obliki delniških družb, kar nas pri presoji seveda ne sme motiti, ker je vedno odločujoča vsebina, ne pa zunanja forma.

Luzzatijevo delovanje na zadružnem polju pa ni ostalo omejeno le na kreditne zadruge, marveč je posegalo tudi na področja drugih

vrst. Kot večkratni minister je imel mnogo prilike, zavzeti se za zadruge. Njegovi iniciativi se je zahvaliti za številne uredbe o delavskih, produktivnih in stavbnih zadrugah, ki so igrale v Italiji važno vlogo, saj jim je država poverila velika in številna naročila. Zgolj v izpopolnitev Luzzatijeve osebnosti kot zadrugarja naj navedem, da je napisal številne knjige, ki so bile prevedene v razne druge jezike, da je slovel kot izvrsten govornik, čigar govori so v gospodarskem, posebno pa v mednarodno združnem življenju bili vedno zelo opaženi in imeli včasih dalekosežen vpliv (n. pr. Luzzatijev govor na združnem kongresu v Mentoni je povzročil, da so Francozi začeli priporočati ustanavljanje njegovih ljudskih bank tudi v Franciji). Navedem naj še njegov znani izrek: „Hranilnica je hranilnik reveža, ki ga posoja bogatašu, nasprotno pa je zadruga prihranek reveža, ki ga posojuje revežu“.

Razen Luzzatija pa imamo v začetni dobi italijanskega novodobnega združništva še mnogo drugih združnih delavcev, ki so orali ledino na združnem polju in svoje doprinesli k razvoju in razmahu italijanskega združnega gibanja. Omeniti moram predvsem *Francesca Viganò*-ja (1806—1891), ki je s številnimi spisi propagiral združno idjeo in aktivno sodeloval z Luzzatijem pri ustanovitvi ljudske banke v Milanu. Kot rdeča nit se skozi vse njegovo delovanje prepreza misel in poziv gospodarsko šibkim slojem, naj se ne vdajo usodi ubožstva, marveč naj v združitvi (ustanovitvi pomožnih društev in zadrug) iščejo svojo rešitev. Poudarjal je pa tudi, da je dolžnost bogatih, pomagati revnim in tako ustvarjati harmonično celoto človeške družbe. Viganò je bil tudi, ki je leta 1861. ustanovil prvo konsumno zadrugo po vzorcu ročdelskih pionirjev.

Prvi, ki je ustanovil v Italiji kreditno zadrugo po vzoru Raiffeisna, je bil *dr. Leone Wollemborg*. Leta 1885. je namreč v vasi Loreggia, kjer je imel svoje posestvo, ustanovil kreditno zadrugo, ki je služila za vzor številnim, pozneje ustanovljenim podeželskim zadrugam. Po njegovem načinu je ustanavljal pozneje rafajznovke tudi *Don Luigi Cerutti*, ki pa je napadal Wollemborga, češ da so njegove zadruge versko mlačne ali celo nasprotno, dočim mora v zadrugah biti tudi verski moment poudarjen. Posledica tega je bila, da je nastopil razkol med podeželskimi kreditnimi zadrugami.

Važno mesto v razvoju italijanskega konsumnega združništva pa zavzema *Luigi Buffoli*, ki — morda kot edini — ima zaradi svojih zaslug na združnem polju svoj spomenik in sicer v Milanu. Buffoli je bil železniški uradnik, ki je z neverjetno pridnostjo in vztrajnostjo ustanovil po načelih ročdelskih pionirjev v

Milanu konsumno zadrugo. Iz skromnih početkov se je ta zadruga razvila v veliko zadružno podjetje, ki je vzbujalo občudovanje in pozornost ne samo doma, marveč tudi v inozemstvu in služilo številnim drugim zadrugam za vzor.

Posebno vlogo v razvoju italijanskega zadružništva pa so igrale kmetijske zadruge. Razen običajnih vrst teh zadrug (mlekarskih, strojnih, živinorejskih itd.) so se zgodaj močno razvile zakupne zadruge (affitanze collettive), ki imajo namen vzeti velike zemljiške površine v zakup. Ta zemljišča nato člani ali skupno obdelavajo in uživajo plodove svojega dela, ali pa se razdelijo med seboj, da jih posamič izkoriščajo.

Znane so tudi italijanske delovne zadruge z nalogo, prevzemati razna velika dela (zgraditev cest, mostov itd.). Te zadruge so nujno morale imeti za izvrševanje prevzetih del veliko število članov, imele so pa seveda tudi važno vlogo tako v zadružnem kakor tudi v drugem pogledu.

(Dalje prih.)

Prva zadruga v Ljubljani

V „Zadružnem vestniku“ štev. 10—12 iz l. 1940. je g. Dolfe Schauer, tajnik Zveze slovenskih zadrug, na podlagi skrbno zbranih virov pod naslovom „Naša prva zadruga“ priobčil razpravo o ustanovitvi in razvoju našega prvega obrtnega društva, osnovanega na zadružni podlagi (razprava je izšla kot ponatis v samozaložbi avtorja). Ne dvomimo, da bo stvar zanimala tudi naše čitatelje, ne samo kot zadružnike, temveč tudi zato, ker je bilo to društvo ustanovljeno v naši neposredni bližini in je bilo po svoji vrsti ne le prvo med nami, nego tudi eno izmed prvih vobče. Zato bomo v naslednjem priobčili iz te razprave najvažnejše podatke.

* * *

Vedno prostejši tako zvani gospodarski liberalizem (svobodno narodno gospodarstvo) je poleg razvijajoče se industrije okoli sredine prejšnjega stoletja kot na ostale delovne sloje, tudi na obrtništvo neugodno vplival. Obrtništvu je primanjkovalo zlasti obratnega kapitala, ki mu je bil dostopen samo ob skrajno neugodnih pogojih. Razumljivo je bilo, da so se morali tudi obrtniki zateči k samopomoči — k združevanju. Nastalo je organizirano gibanje v Nemčiji, kjer ga je vodil Herman Schulze-Delitzsch, ki je ustanavljal meščanske kreditne zadruge; prav tako je v bivši Avstriji podobno gibanje zajelo domala vse pokrajine. Tako vidimo tudi ljubljanske obrtnike, kako si iščejo odpomoči v združenju svojih sil v lastni

gospodarski organizaciji. Organiziral in vodil jih je ugledni roka-
vičar Jan N. Horak, na čigar neumorno prizadevanje je bilo
l. 1856. ustanovljeno društvo pod oficelnim naslovom „Aushilfs-
cassa-Verein in Laibach“ (Družba v denarno pomoč obrt-
nikom in rokodelcem v Ljubljani).

Namen društva so društvena pravila označile: dajanje posojil za
obratovanje in pospeševanje varčnosti med obrtništvom. Član društva
je lahko postal le samostojen, neoporečen obrtnik in mali trgovec
v Ljubljani in njeni bližnji okolici. Vsak član je moral vplačati v
društveno blagajno ob pristopu 2 goldinarja kot vpisnino, nadalje
prvo leto v obrokih najmanj 8, drugo in tretje leto pa najmanj po
6 goldinarjev. Hranilne vloge so bile obvezne in jih član ni smel
dvigniti pred potekom treh let; pa tudi pozneje ne v celoti, temveč
je moral imeti v zadrugi blagajni naloženih vedno najmanj 8 gol-
dinarjev.

Posojila je zadruga članom nudila na en- do šestmesečni rok
proti meničnemu kritju in 6% obrestim, ki so se morale plačati
vnaprej. Hranilne vloge je zadruga obrestovala s 4%. Za hranilne
vloge ni jamčila zadruga oziroma njeno članstvo vobče, nego je
sprva, dokler ni zadruga razpolagala z rezervnim fondom, 12 premož-
nih članov ali tudi nečlanov to jamstvo prostovoljno prevzelo. Zato
pa so bili 4 poroki tudi vedno člani upravnega odbora.

Ob koncu prvega leta je zadruga štela 142 članov, vpisnina je
znašala 298, vloge pa 2148 goldinarjev. Konec l. 1857. šteje zadruga
192 rednih in 13 častnih članov, hranilne vloge pa narastejo na
6864 goldinarjev. V prvem poslovnem letu je zadruga podelila 178
posojil v skupnem znesku 18.980 goldinarjev. Od teh je bilo med letom
vrnjenih 10.650 gold. in je bilanca torej konec leta izkazovala
8350 gold.

Uspeli že prvega poslovnega leta so zbudili pozornost ne samo
domače javnosti, temveč se je sloves ljubljanske zadruge razširil tudi
na druge kronovine. O tem je predsednik Horak na skupščini l. 1859.
s ponosom poročal. (Horak je načeloval zadrugi vse do svoje smrti
l. 1895.).

Zadruga je tudi v naslednjih letih lepo napredovala, vendar vedno
naraščajočemu povpraševanju po posojilih na podlagi lastnih sred-
stev ni mogla udovoljiti in si je najela pri Kranjski hranilnici v
Ljubljani (l. 1857.) kredit v znesku 1200 gold., za katerega so prevzeli
njeni člani osebno in solidarno jamstvo.

L. 1862. je sprejela skupščina nova pravila, ker so se izkazala
stara v mnogih pogledih pomanjkljiva. Ko je l. 1873. izšel nov za-
družni zakon, je bila zadruga v zadrugi register vpisana kot: Ge-

werblicher Aushilfskassaverein in Laibach, registrirte Genossenschaft mit beschränkter Haftung — Obertniško društvo za denarno pomoč v Ljubljani, vpisano tovarištvo sè omejeno zavezo. Istočasno je bilo z ozirom na novi zakon treba spremeniti znova zadrugina pravila. Med drugim so bili z novimi pravili uvedeni poslovni deleži, ki so znašali 100 gold. Člani so jamčili zadrugi samo s svojimi deleži. Nadalje članstvo ni bilo omejeno samo na obrtnike in male trgovce, temveč je v zadrugo lahko stopil vsakdo, ki se je mogel vezati s pogodbami. Hranilne vloge niso bile obvezne, čisti dobiček se je uporabljal za izplačilo dividend članom, 10% pa se je nalagalo v rezervni fond, dokler ta ni dosegel polovice deležne glavnice, odnosno kadar se je znižal pod polovico.

Naslednja tabela naj ponazoruje razvoj zadruga v posameznih letih (omejiti se moramo samo na prvo poslovno leto, nadalje pa na končna leta posameznih decenijev. — Avtor prinaša podatke skoro za vsa leta obstoja):

Leto	Članov	Posojila	Hr. vloge	Rez fond	Bilančna sa.	Promet
1856	142	—	2.148·—	279.34	2 427·34	4.892·—
1860	285	28·104·—	22·936·12	2.522·44	29.573·58	154 019·66
1870	281	61.208·80	47.674·57	6.915·09	62.533·39	248.273·08
1880	329	100.811·53	77.677·87	14.898·37	105.572·29	501·125·18
1890	150	131.526·—	96·378·48	24.180·93	145.858 93	664.012·88
1900	57	346 281·32	273·761·16	99.688 07	404 382·39	1,719.517·20
1912	255	390 897 12	281·286·06	136 000·—	535.563·91	1,190.417·44
1918	228	56.173·39	719.441·66	118.299·52	863 633·42	2,297 190 54

Razlog za nazadovanje števila članov od l. 1890. do l. 1900. je v tem, ker so se v tej dobi začeli ustanavljati tudi drugi denarni zavodi (kreditne zadruga, hranilnice, banke). Posojila so stalno naraščala, le proti koncu svetovne vojne so znatno nazadovala. Glede posojil pa je treba pripomniti, da so dejanski znašala veliko več, kot jih prikazuje zaključek posameznega poslovnega leta; kajti ista posojila so se med letom vračala. Hranilne vloge so se skoro dosledno iz leta v leto večala in to ne glede na število članstva, ki izkazuje v nekaterih letih močan upadek. Iz tega bi bilo sklepati, da je zadruga imela stalno skupino ljudi, ki so hranili. Prav tako je tudi rezervni fond — izvzemši zadnja vojna leta — na splošno vedno naraščal.

L. 1887. je dobila zadruga zopet nova pravila. Predvsem se je poslej imenovala: Obrtno pomočno društvo v Ljubljani, registrovana zadruga z omejeno zavezo. Po novih pravilih je zadruga smela sprejemati tudi hranilne vloge nezadružnikov, zadružnikom je lahko

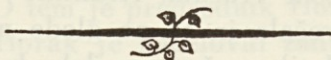
dajala posojila do višine deleža brez poroštva. Tudi rok za vrnitev posojila ni bil več omejen.

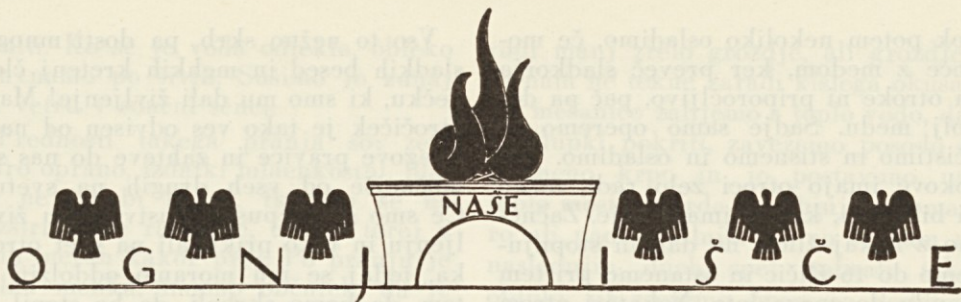
Do l. 1909. zadruga ni pristopila k nobeni revizijski zvezi. Tega leta pa se je včlanila pri Zvezi slovenskih zadrug v Ljubljani. Svoja pravila je zadruga poslednjič spremenila l. 1912. in takrat uvedla deleže po 20 K.

Svetovna vojna s svojimi posledicami tudi tej zadrugi ni prizanesla. Pokazala se je potreba razširiti njeno delovanje v drugih smereh, ki jih zadružna pravila niso dopuščala. Zato je prišlo l. 1920. do likvidacije, ki jo je prevzela v ta namen ustanovljena Obrtna banka v Ljubljani. Rezervni fond, ki je po izvršeni likvidaciji (l. 1922.) preostal, se je izročil Obrtni banki kot vloga z imenom: Podporni sklad „Obrtnega pomožnega društva“. Z dohodki tega sklada se podpirajo onemogli obrtniki.

V X. poglavju avtor obravnava vprašanje, če je bilo „Obrtno pomožno društvo“ v Ljubljani res prva in prava zadruga v naših krajih, in pride do pritrdilnega zaključka. V naslednjem XI. poglavju pa navaja argumente, ki dokazujejo, da je bilo društvo tudi prva slovenska zadruga. Čeprav je res, da so ob ustanovitvi društva imeli prvo vlogo gospodarski momenti, vendar je tudi res, da je bila večina članov Slovencev. Narodno zaveden je bil duhovni oče in pravi ustanovitelj zadruge J. Horak, Slovenec je tudi bil, ki je sestavil prva zadrugina pravila (dr. F. V. Klun) in ki je vodil formalne priprave za njeno ustanovitev. Slovenski jezik se v notranjem poslovanju zadruge ni nikdar zapostavljal, v kasnejših dobah njenega razvoja pa je prihajal vedno bolj do veljave. Čim pa se je v našem javnem življenju izvedla narodnostna diferencijacija, se je Obrtno pomožno društvo opredelilo kot narodna gospodarska ustanova.

Obrtno pomožno društvo je bilo torej res naša prva slovenska zadruga.

Dom in družina

Poletna prehrana naših najmanjših.

Neredkokdaj naletimo po naših kmetijskih in delavskih domovih na otroke, ki niso bili shodili do svojega poldruega ali drugega leta. Tem otrokom se na obrazku pozna, da jim je bila storjena krivica. Krivic pa ljudje nikoli ne priznavajo, temveč valijo krivdo za tako pozen otrokov razvoj na vse druge razloge, samo ne na tiste, ki so jih sami zakrivali.

Zdrav otrok mora shoditi okrog enega leta. Nekateri shodijo nekoliko prej, drugi malo pozneje. Malo je otrok, ki bi se rodili tako slabotni ali bolni, da bi se pri skrbni negi ne razvijali pravilno. Večina boleznin nadlog, ki jih imajo otroci, povzroči napačna prehrana in pomanjkljiva nega sploh.

S pravilno negovanim otrokom je dosti dela. Toda tudi to delo se da poenostaviti, ako je mati razumna in ima smisel za red in sistem. Dete, ki razširja neprijeten vonj, je slabo negovano. Čisto dete diši po svežem mleku, ki ga izpuhneva otročja kožica, in ima zelo prijeten vonj. Kmetijski ljudje puščajo male otroke same doma. Pred odhodom na polje jih nakrmijo in jih previjejo v čiste pleničke, potem pa jim posvete le malo skrbi, ko se vrnejo s polja. Otrok se je med tem časom lahko že stokrat ponesnažil, bil je lačen in žejen in morda so ga pikale še nadležne muhe. Pod takimi pogoji je nemogoče, da bi se otrok pravilno razvijal. Otroku moramo po-

svetiti dovolj časa, skrbi in ljubezni, od teh dolžnosti nas ne opraviči nobeno delo ne na polju ne kje drugje. Ako delamo na polju, delamo zato, da bomo pridelali živež za rodbino. V kakšnem skladu je potem naše delo na polju, ako na drugi strani pustimo, da nam zaostaja v rasti in zdravju otrok, za katerega obdelujemo polje?

Že po šestih mesecih otrokove starosti potrebuje dete več nege in vase mora dobiti več raznih snovi ako hočemo, da se bodo njegovi organi zdravno in močno razvijali. Samo materino mleko ne zadostuje več, ako želimo, da dobi otrok močne zobke in kosti. Sleherno dete torej potrebuje poleg mleka še razne sokove, ki mu bogatijo kri in s tem jačijo zgradbo organov. Tisti otroci pa, ki so umetno hranjeni, so pa take nege še veliko bolj potrebni, ker so taki otroci zelo podvrženi zaprtju, ki ima dostikrat za otroka strašne posledice — otrok ostane duševno in telesno nerazvit. Shodi pozno, hrbtenička in kosti so mehke, um omejen!

Zdaj v poletnem času nam nudi gozd, njiva, vrt in zelnik mnogo sadežev in raznih zelenjav, ki so za otroke pravi blagoslov. Dvakrat na dan mora dobiti otrok takih snovi. Dopoldne ponudimo sok sadja, popoldne sok kake zelenjave. V poštev prihajajo sledeče zelenjave in sadeži: rdeča pesa, rume-ni korenček, grozdje, maline, rdeče in črne jagode, domače in vrtno, borovnice, rdeče grozdiče, paradižniki itd. Zelenjavo najprej dobro umijemo, nastrežemo in stisnemo sok skozi krpico.

Sok potem nekoliko osladimo, če mo- goče z medom, ker preveč sladkorja za otroke ni priporočljivo, pač pa do- volj medu. Šadje samo operemo in očistimo in stisnemo in osladimo. Vse sokove imajo otroci zelo radi, težko bi bilo reči, katere imajo raje. Začne- mo z nekaj žličic na dan in stopnju- jemo do 16 žličic in ostanemo pri tem številu do enega leta. Nekateri otroci ga seveda potrebujejo več, drugi manj. Kar greh bi bil, če pustimo, da bo minulo poletje, ne da bi otroci do- bili, kar je mati narava sama preskr- bela zanje, nam pa je dala razum, da njene dobrine pametno uporabljamo.

Učinek po uživanju takih sokov se bo kmalu pokazal. Otrok z mehko hrbtениčko bo kmalu začel dvigati glavico in se silil držati pokonci. V vsakem pogledu se bo pojavilo v otro- ku novo življenje. Otrok bo močnej- je jokal, se smejal, jezil, renčal, grgal, pač vse v močnejši obliki kakor preje. Veselje je pogledati takega otroka, posebno še, če imamo zavest, da smo otroku rešili zdravje za vse življenje.

Kuhana zelenjava v otroški prehrani.

Vsako opoldne mora otrok dobiti malo količino kuhane in dobro pretla- čene zelenjave. Posebno važen je ru- meni korenček in špinača. Dodamo še mali novi krompirček, zelen fižol, re- pico, kolerabo. Če je dete malo, mu to damo v tekoči obliki po stekleni- čici, če je večje, gostejšo po žličici. Juhico zabelimo s smetano ali z neraz- beljenim surovim maslom.

K skrbni prehrani tudi skrbna nega! Nikoli ne sme biti dete tekom dneva v mokrih pleničkah. Mokre pleničke ne smemo nikoli presušiti, ne da bi jo preje izprali! Starejšega otroka moramo po večkrat na dan nekoliko pestovati primerno njegovi starosti. Nikoli pa ga ne smemo siliti, da se drži pokonci, dokler otrok sam ne čuti te nujnosti. Parkrat na dan naj pase kravice, t. j. naj leži na trebuščku, ker je dobro za vetrove in za hrbtениčko.

Vso to nežno skrb, pa dosti mnogo sladkih besed in mehkih kretenj člo- večku, ki smo mu dali življenje! Mali otročiček je tako ves odvisen od nas. Njegove pravice in zahteve do nas so močnejše od vseh drugih na svetu! Če smo se prepustili čustvenemu živ- ljenju in tako priklicali na svet otro- ka, tedaj se mu moramo oddolžiti s tem, da bomo skrbeli, da bo stopil v življenje zdrav in krepak po umu in telesu. Vse moramo storiti, da bo dete srečno, ker samo s srečnim detetom bomo srečni tudi mi. Starši in drugi ljudje, ki posvečajo svojo skrb in lju- bezen otrokom, so tisočkrat na dan poplačani z otroškim smehljajem in njegovimi mehкими ročicami, ki nam jih ovijejo okrog vratu.

Bodimo do svojih in tujih otrok usmiljeni, pošteni in ljubeči!

Megličeva.

Staro norveško navodilo za pranje volnenih izdelkov.

Ko odložimo zimske volnene stvari, jih moramo vedno dobro očistiti in oprati, da se ne zarede v njih molji in da bomo v jeseni bolj veseli, ko jih bomo spet začeli nositi. Norvežani perejo temne volnene predmete z na- vadno živinsko soljo. Naša živinska sol je rdeča in se je izkazala za pra- nje volne tudi kot prav dobra. Upo- rabljamo jo takole:

V veliko posodo zlijemo vroče de- ževnice in ji dodamo ¼ kg živinske soli. Ko se sol raztopi, čisto vodo od- lijemo in odstranimo usedlino, ki je ni malo. V to solno vodo namočimo volneni komad in ga stiskamo, da pre- haja voda skozi nitke. Če je bilo na obleki kaj maslnih madežev, jih mo- ramo prej odstraniti. Ko smo volneni komad dovolj stiskali, ga preložimo v drugo čisto toplo vodo in spet po- novimo stiskanje vode skozi nitke. Oprani komad obesimo na vrvico s ščipalkami, ali pa ga damo na obešal- nik in podstavimo posodo, da se od- teče voda, kolikor je nismo mogli iz-

tisniti. Ko se je voda odtekla, obleko uravnamo po šivih. Sušimo jo zunaj na vetru v sončni senci.

Prednosti takega pranja so: zelo hitro oprano, izdatki mlaenkostni, blago ne izgubi barve, tkanina se ne razširi in ne raztegne, ostane torej v istih merah kakor prej. Po pranju je volna mehka, imamo občutek, da je blago novo. Volnene izdelke je treba po takem pranju malo ali nič likati.

S živalsko soljo peremo lahko samo temne volnene komade. Bela kuhinjska sol nima te čistilne lastnosti. Ako nimamo deževnice, tedaj dodamo vodi za lešnik sode, da jo zmehča. M.

Čisti komolci.

Gremo po cesti in pred seboj vidimo mlajši in starejši svet boljše in slabše napravljen. Že od daleč opazimo pri nekaterih temne sence na komolcih in ko se približamo, ugotovimo, da so te sence vraščeno blato! Komolci so zelo hvaležna točka za zbiranje prahu. V poletnem času jih naslanjamo na vse mogoče predmete, ne da bi preje pomislili, če je predmet čist. Poleg tega imamo na komolcih še debelejšo nagubano kožo, v katerih brazdah se potem vlažni in neizmiti prah vraste v kožo tako globoko, da ga z navadnim umivanjem niti ne moremo več spraviti proč.

Prav zaradi tega moramo, posebno v poletnem času, umivati si vsak večer komolce temeljito z milom in ščetko. Opozorimo na to tudi svoje otroke, da bodo že v rani mladosti mislili tudi na čistost tega dela našega telesa, ki nam je tako proč od oči.

Из kuhinje

Kako si sami napravimo kis.

Pripravimo ga takole: V primerno veliko stekleno ali lončeno posodo denemo čistih jabolčnih, hruškovih in drugih sadnih olupkov. Prav dobro je

tudi manj zrelo grozdje, ali grozdje, ki nam ne tekne zaradi kislega okusa. To mešanico zalijemo s toplo vodo, da so olupki pokriti, zavežemo posodo s platneno krpo in jo postavimo na toplo mesto, morda v kuhinji na omaro ali nad štedilnik. Ko so se nam v naslednjih dneh spet nabrali taki olupki, jih zrežemo, operemo, dodamo prejšnjim, dolijemo tople vode in postavimo nazaj. Tako postopamo, dokler nimamo polnega lonca. Zdaj pustimo ta lonec stati na toplem 5 tednov. Če pa se nam zdi, da kis še ni dovolj kisel, ga postavimo nazaj še za en teden ali dva. Kis nato precedimo skozi krpo in ga nalijemo v steklenice, ki jih dobro zamašimo, postavimo na hladen, čist in temen prostor.

S tako zalogo kisa smo potem preskrbljeni vso dolgo zimo. Imeli bomo dober in zdrav kis za kuhinjsko in zdravstveno uporabo. Kako blagodejno vpliva na trudne noge topla kopel, če ji damo malo kisa! Kolikokrat so nam v zimskem času potrebni mrzli ovrтки, namočeni v mešanici postane vode in kisa! Tak kis tudi lahko uporabljamo pri vlaganju kumaric. Kumarice moramo najprej temeljito očistiti, da ne ostanejo na njih kake bakterije, ki jih je vse polno na njih, ko rastejo. Če kumarice primerno osolimo in jim dodamo vse potrebne začimbe, je tak kis popolnoma dovolj močan, da nam jih ohrani dobre.

Izdelovanje kisa se je povsod razvilo že v pravo obrt. Nastale so tovarne in ponujajo nam ga po časopisih, kakor da sploh ni nikake možnosti, da bi si kis sami lahko pripravili doma. Tovarne ga izdelujejo iz vina, piva, rozin, slada, nekaljenega žita, krompirja, medu in pa skoro iz vseh vrst sadja. Nekateri kisi so za zdravje škodljivi, zato priporočajo zdravniki raje vporabo limone. Domač kis ni škodljiv. M.

Med možem in ženo

5. pismo.

Alice je imela dvajset let in jaz 35 let, ko sva se poročila. Takrat nisem nič računal s tem, da je Alice razvajeno dekle. Kot gospodinja je bila nekaj strašnega. Toda bila je tako lepa in srčkana, da sem spregledal prismođene jedi in da sem sam pospravljaj in brisal prah s pohištva.

Toda zaradi zdravja sem moral misliti, da bi najel kuharico. Kakor hitro je bila kuharica v hiši, je Alice imela več časa za sebe. Omislila si je majhnega kužka. Ko sem nekega dne prišel zvečer domov, sem našel pri mizi tudi tega novega člana naše družine. Zdaj ona ni govorila o ničemer drugem, kakor o „fru-fruju“, kadar sem prišel zvečer domov truden in lačen. „Fru-fru“ je moral imeti kokošje meso za večerjo! „Fur-fru“ je bil zdaj najvažnejša osebnost v naši hiši, jaz sem bil popolnoma zastavljen.

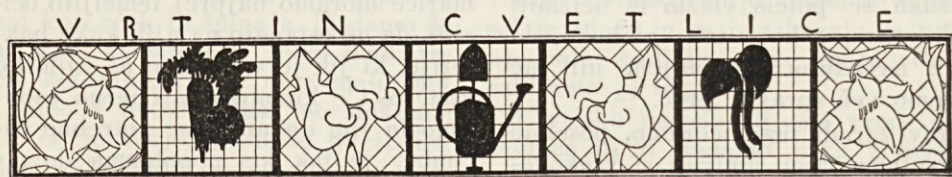
Končno sem povedal svoji ženi, da se mi zdi vse to že preneumno in da naj se ne smeši s svojim psom. Ljudje

so začeli govoriti, da bi morala imeti otroke, pa bi ne delala takih neumnosti. Alice je postajala z vsakim dnem bolj razsipna in uporna. Najmanjša nejevolja od moje strani jo je spravila v tako jezo, da je vzela kovček in „fru-fruja“ in odšla tožit k svoji materi. Vedno sem šel za njo, jo prosil naj se vrne, in naj mi oprostí.

Nekega dne pa, ko sem opoldne šel v bližnjo restavracijo na svoj lunch, srečam znanko iz svojih šolskih let. Skupaj sva kosila. Pri obedu sem ji potožil moje težave. Sočustvovala je z menoj in to čustvo je vzbudilo v meni stare simpatije, ki sem jih nekoč, ko sem bil še dijak, gojil do nje. Doma pa so se razmere slabšale kar naprej.

Ko pa je neki dan Alice spet pobrala svoje stvari in šla k svoji materi, nisem šel več za njo, temveč sem tudi jaz pobral svoje stvari in šel v hotel. Zdaj je prišla Alice za menoj in me prosila oprostčenja. Bilo je že prepozno. Ločitev je bila kmalu izvedena in jaz uživam svoj drugi dom, po katerem sem toliko hrepenel.

Billy.

Josip Štrekelj:

Zelena

Zelena je treh vrst: gomoljasta, listnata in kodrava. Pri nas je splošno znana le gomoljasta. Listnato in kodravo pa gojimo v severnih državah, in sicer listnato za vživanje v obeljenem stanju, kodravo pa kot dišavo in za garniranje jedil. Prvo kot drugo sejemo rano spomladi v toplo gredo, zakaj na prosto sejana, šele ko je zemlja ogreta, doraste prepozno. Saj

za samo kaljivost potrebuje 3 do 4 tedne. Ako ni tople grede na vrtu, jo posejemo konec februarja v zabojček, ki ga postavimo na toplo, n. pr. v kuhinji. Kakor hitro pa seme izkali, izpostavimo zabojček kakor pri vsaki tako posejani povrtinini ali cvetlici, sončni svetlobi na notranjo stran zaprtega okna. V temnem prostoru se rastlinice pretegnejo in zaradi tega opešajo, da so kakovostno slabše, ali celo poginejo. Ob toplejših dnevih jih polagoma privajamo zunanjemu zraku,

da čedalje bolj odpiramo okno. Zvečer pa, dokler so mrzle noči, jih prenašamo v notranjo stran kuhinje ali sobe, da ponoči ne pozebejo. Ako je setev zelene v topli gredi, zapiramo okna zvečer pred sončnim zahodom in jih še odévamo. Ko pa ni mraza, izpostavimo zeleno zunanjemu zraku podnevi in ponoči, zakaj le tako utrjena je dobra za nasad.

Za dober pridelek zelene je neobhodno potrebno pikiranje. Pikiramo jo pa, ko doraste na en do dva lista. S primernim orodjem namreč dvignemo rastlinice varno z vsemi koreninami iz zemlje in jih posadimo (pikiramo) v razdalji 5 cm. S tem se obogate na množini korenin in okrepe, da ob presajanju na stalno mesto nemo-teno nadaljujejo rast.

Zelena zahteva dobro in tudi pognojeno zemljo ter sončno lego. Ako ji kesneje, ko na stalnem mestu začne rasti, pognojimo s kalijevo soljo in superfosfatom. vsakega po 3—4 dkg na m² ter to gnojilo plitvo podkopljemo, izdatno pridobimo na množini in dobroti pridelka. Gnojenje z gnojnico in z drugimi dušikovimi gnojili pospeši sicer rast ali ne klenosti, zaradi česar tako napačno gnojena zelena pozimi v prezimovališču zgnije.

Na pripravljeno gredo sadimo samo gomoljasto zeleno v razdalji 40 cm. Pri tem pazimo, da so korenine v jamici vsmerjene navzdol. Krajšanje listov in korenin je napačno. Sadimo jo pa pol do en cm višje, kakor je prej rastla. To velja tudi za presajanje solate in pese.

So vrtnarji, ki poleti obirajo zeleno listje in celo odrezujejo vrhnje korenine v napačni veri, da s tem krutim delom paspešijo rast gomolja. Uspeh je pa ravno nasproten, zakaj listi so pljuča, s katerimi rastlina diha, so pa tudi želodec, ki presnavlja surovo hrano, dobavljeno iz korenin, in ogljikovo iz zraka ter jo oddaja tudi gomolju.

Listnata zelena ne tvori gomoljev, ima pa daljše in večje liste kakor gomoljasta. Presajamo jo pa v vrstah po 40 cm narazen v 10—15 cm globoke jarke (brazde), ki so po 60—65 cm narazen. Proti koncu septembra jo vbeljujemo, zakaj nevbeltano listje je trdo in neužitno. V ta namen povežemo posameznim skupaj liste in obsujemo z ob straneh ležečo zemljo. Tako nastane jarek ob straneh zelene, kjer je bila prej vzvišena zemlja. Če pa sadimo to zeleno na ravno gredo, je prisuvanje nemogoče. V tem primeru jo pa vbelimo, ako liste povežemo in nato še povijemo s temnim papirjem. Vbeljevanje traja tri tedne. Ker je zelena občutljiva za mraz, jo, ko slutimo nevarnost slane, kolikor ni še vbeljena, izkopljemo, skrajšamo liste in prenesemo v klet. Tu jo vložimo, kakor goriški radič v zemljo, pod katero je zaradi ogrevanja plast svežega gnoja. Tako vloženo zatamnimo s primerno odejo in po potrebi zmerno zalivamo z ogreto vodo. V treh do štirih tednih odženejo novi zlato-rumeni nežni listi, ki so najboljša in najbolj cenjena solata.

Zelena napada rjã. Na listih se pojavijo rjavo-sive pege, ki se večajo, dokler ne ugonobe vseh. Za odvrãanje te glivične bolezni, ki zmanjšuje in celo uniči pridelek, moramo zeleni menjati prostor vsako leto. Ker so trosi glivic največkrat na semenu samem, treba seme tudi razkužiti s ceretanom. (Prodaja ga Kmetijska družba.) Razkužimo pa, da malenkost tega praška (saj za 1 l semena zadostuje 2 g), stresemo v steklenico, vrhu pa določeno množino semena ter stresamo steklenico toliko časa, da se seme dobro oprãi. (Koristno bi bilo, ako bi vsako seme pred setvijo razkužili, ker ni kulturne rastline, ki bi je ne napadale glivične bolezni.) Da pa še bolj zavarujemo zeleno pred to boleznijo, poskropimo sadike, preden jih izkopljemo za nasad, z 1% bordoško brozgo.

To je 1 kg bakrene galice in približno 1¼ kg ugašenega apna na 100 l vode. To ponovimo v presledkih treh tednov še dvakrat. Ako se pa rjâ pojavi, ni več leka, zakaj bordoška brozga ovira kalitev glivičnih trosov, ne uniči pa že navzočih glivic.

Josip Štrekelj:

Pozor na strupeno roso!

Kakor vinsko trto, napadajo podobne glivične bolezni tudi poljščino in povrtnino, zlasti v mokrotnih letih. V odvracanje teh bolezni odbiramo zdravo seme, kolobarimo, seme razkužujemo, poleti pa ob rašči škropimo z 1% brozgo bakrene galice in apna. Posebno pažnjo moramo letos posvetiti važnim gospodarskim pridelkom: krompirju, fižolu in paradiznikom. Po strupeni rosi napadene rastline zadobe na listju temne pege, ki se večajo, da se listje posuši. Na fižolu napade tudi stroke. Priderek iz bolnih rastlin je pičel in malo vreden.

Ker vlaga in toplota pospešujeta razvoj bolezni in ker so mnogi uporabljali nerazkuženo seme fižola in paradiznikov in nezdrave gomolje krompirja ter tudi posadili na staro mesto, je treba letos največje previd-

nosti, da se bolezni ubranimo. Koder je prvo zamujeno, je treba vsaj poleti s škropljenjem ovirati razvoj sirupene rose. V ta namen odtehtamo na liter vode po 1 dkg bakrene galice, ki jo raztopimo v leseni, bakreni ali lončeni posodi (ne v železni!). V drugi posodi napravimo apneni belež iz gašenega apna, prilično po 1¼ dkg na liter vode. V večjo posodo zlijemo najprej apneni belež in potem med mešanjem raztopimo modro galico. Ako beli fenolftolenov papir (dobite ga pri Chemotehni v Ljubljani), ki ga v to mešanico pomočimo, rahlo pordeči, je brozga gotova. Ako pa pipir ne pordeči, dolivamo po malem še apneni belež. Ako je premalo apna v brozgi, opali rastline; če ga je pa preveč, je brozga manjše vrednosti, kar pokaže fenolftalenov papir, ki močni pordeči. Da zadobimo toliko litrov brozge, kolikor dkg galice smo odtehtali, dolijemo vrhu še čiste vode. Da ne zidejo smeti v brozgo, ki ovirajo delovanje s škropilnico, precedimo apneni belež na gosto sito ali na vrečevino.

Škropljenje s to brozgo je uspešno, preden se pojavi bolezen. Škropiti pa je treba vsaj dvakrat krompir, paradiznike in fižol pa trikrat v presledkih treh tednov, da so novodorastlo listje in plodovi poškopljeni, predno jih napade bolezen.

Dr. Avčin Marij:

Nekaj o otroških boleznih

(Nadaljevanje).

Od druge skupine otroških bolezni, ki jih obravnavamo v našem kotičku, se moramo pomeniti še o škrla-

tinki. Ta strah staršev in otrok je sicer zavratna bolezen, ki zdaj poteka lahkotno, zdaj pa pušča zle posledice, včasih se ne briga za vsa naša prizadevanja in jo ubere svojo pot, včasih pa lahko s pametjo in razumevanjem odklonimo mnogo zla,

ki bi ga sicer zapustila. Zato je dobro, če smo poučeni o njej.

Prenaša se od obolelega ali že navidezno ozdravelega človeka na zdravega večinoma le naravnost, ne preko kakih predmetov, n. pr. igrač, obleke ali knjig, dasi ostanejo klice, ki povzročajo škrlatinko, tudi dalje časa pri življenju, čeprav žive vstran od onega, kjer so vrasle. Poznamo sicer in tudi jasno lahko vidimo klice, o katerih mislimo, da so povzročiteljice, vendar pa smo danes mnenja, da mora biti poleg njih dejavna še neka druga snov ali klica, ki pa nam je še nevidna in neznan, da se škrlatinka lahko razvije.

V večini primerov se škrlatinka, če smo jo že enkrat preboleli, ne povrne znova, včasih pa le napravi izjemo. Dojenčki do prvega leta redkokdaj obolijo, pa tudi starejši otroci si veliko laže nalezejo ošpic kakor škrlatinke. Inkubacijska doba znaša za škrlatinko 2—7 dni.

Kako bolezen razpoznamo? Prav lahko rečemo: kolikor otrok, toliko različnih škrlatink, vendar pa iz vseh bolezenskih slik lahko povzamemo najbolj očitno in tako ugotovimo bolezen. Nenadoma dobi otrok visoko vročino, srce mu utriplje hitro in plašno, otrok največkrat bruha, manjši otroci dobijo krče v roke in noge. Pogledamo mu v usta: neizpremenjeno trdo nebo se jasno odraža od mehkega nébesa, ki je ognjeno rdeče, večkrat tudi pikčasto, mandlji imajo belkaste ali tudi rumenkaste čepke. Ta sprememba mehkega nébesa je za škrlatinko značilna angina.

Otroka potipamo pod spodnjo čeljustjo in na vratu, kjer otipamo otekle bezgalke. Otrok naj nam pokaže jezik. Sprva je ves pokrit z debelo belkasto-sivo prevleko, kmalu pa je tudi jezik močno rdeč, njegova bradavičasta zgradba postane jasnejša, tako da imamo vtis, kakor bi bil jezik ena sama, velika malina. Zato tudi govorimo o malina stem

jeziku pri škrlatinki. Po prvem ali drugem dnevu obolenja se pokažejo značilne spremembe na koži, po katerih je tudi bolezen dobila svoje ime. Po vratu, po prsih in na trebuhu, zlasti pa v dimeljskem in pazdušnem pregibu se pričnejo pojavljati drobne, svetlo-rdeče pege, tesno druga ob drugi, ki se strnejo po vsej koži v enotno rdečico, ki pa je vendar, iz bližine gledana, sestavljena iz drobnih rdečkastih peg. Le redkokdaj se na posameznih pegah pojavijo tudi drobni mehurčki. Če pritisnemo tako kožo s prstom in potem prst hitro odtegnemo, še bolje, če pritisnemo kožo s stebelcem in gledamo skozenj, vidimo, da je ta del kože lahko rumenkast. Vendar pa ta rdečica ne zajame vse kože. Okrog nosu, nad zgornjo ustnico in brado je vedno nespremenjena, tako da je otrokov obraz skoro nekoliko smešen. Tudi ni rdečica vedno tako močna. Včasih opazimo za škrlatinko značilne spremembe le na koži v pregibih, nad dimljami in ob pazduhi. Rdečica traja 4—5 dni, potem izgine. Po dveh ali večih tednih se prične koža luščiti, sprva le tako, kakor da bi bila posuta z otrobi, kasneje tudi v večjih krpah po dlaneh, podplatih in po prstih, kar traja 1—3 tedne. V tem času moramo smatrati bolnika še za inficioznega.

Če je potekala škrlatinka tako, pravimo, da je bila tipična. Večkrat pa lahko poteka tudi drugače ali pa se pojavijo tako zvane komplikacije, ki zapuščajo tudi zle posledice.

Spregovorimo nekaj o netipičnem poteku. Škrlatinka je lahko komaj opazna. Vročine skoraj da ni, splošno stanje bolnikovo je skoraj neizpremenjeno, žrelo je komaj da pordečelo, po koži so le redke rdečkaste pege. Lahko pa imamo tudi za škrlatinko značilne izpremembe v ustih, vendar pa ni rdečice na koži. Take

vrste škrlatinke lahko prezremo, vendar pa so pri njih možne in tudi zaradi nezdravljene bolezni česte in resne komplikacije in posledice, iz katerih šele sklepamo, da je otrok po večji ali manjši verjetnosti prebolel škrlatinko. Nasproti tem lahkim oblikam škrlatinke so težke oblike bolezni, ki sličijo zastrupitvi z visoko vročino, težkim bruhanjem, krčičem, deliriju, nezavestjo in stalno nevarnostjo, da odpove srce.

Omeniti moramo tudi posebno obliko škrlatinke, tako zvano škrlatinko iz ran, ki se razvije najčesteje iz operacijskih ran in opeklin. Rdečica se pojavi v bližini rane, spremembe v ustih so neznatne ali jih sploh ni. Bolezen poteka večinoma ugodno.

Omenili bomo tudi komplikacije in posledice škrlatinke. Včasih ubere angina pri škrlatinki svojo pot in prične sličiti davici. Po vsem žrelu se napravijo umazane, sivkaste, razpadajoče obloge, žleze na vratu močno otečejo. Prav tako se vname nosna sluznica in sluznica v obustnih votlinah, gnojenje se prenese v sklepe ali v prsno in trebušno votlino, kjer tudi pride do vnetja srednjega ušesa, pri čemer se prav rad razgnoji tudi bobnič in pa slušne koščice, pa tudi notranje uho, kar ima seveda nepopravljive posledice.

Konec 1. tedna bolezni se včasih pojavi tudi sklepnemu revmatizmu slično obolenje: sklepi otečejo, bole in so preobčutljivi, nad njimi pordeči koža.

V 3. tednu, ko že mislimo, da je otrok ozdravel, se pojavi tako zvana ponovna škrlatinka: vročina se nanovo dvigne, žleze na vratu zatečejo, pojavi se angina, vnetje srednjega ušesa, da celo — ponovna rdečica.

Taka ponovna škrlatinka, kakor tudi druge težje oblike prav rade puščajo

vnetja srčne mišice in srčnih zaklopk, ki so povečini resne prirode in puste včasih srčne napake za vse življenje.

Bojimo se tudi vnetja ledvic po škrlatinki.

Če krene bolezen v vse te smeri, moramo seveda ob pravem času razpoznati, da si vemo prav in pravočasno pomagati.

Vendar pa ni vse, kar je podobno škrlatinki, res prava škrlatinka. Pri zastrupljenju krvi, pri gripi, vnetju možganske mreže, po nekaterih zdravilih (kinin, aspirin, santorin in dr.) se pojavijo včasih na koži škrlatinkini rdečici slične spremembe.

Razširjanje škrlatinke moramo na vsak način preprečiti. Sprva bo vsakdo obsojal krutost zakona, ki zahteva in ukazuje, da mora vsakdo, kdor oboli za škrlatinko, na oddelek za nalezljive bolezni v bolnico. Prav res je težko, a vse razburjenje, ki je v družini in na ves preplah, ki nastane, ko zdravnik obsoja obolelega malčka z besedo: škrlatinka, v ves ta nastroj poklicati infekcijski voz in odpeljati otroka ponajvečkrat v noč. Težko je, toda edino pametno in dovoljeno. Edino ta pot zagotovo čuva vse domače in tudi druge, da se ne nalezijo bolezni, če se je že niso. In edino bolnica z vsemi pripravami in pripomočki lahko uspešno sledi poteku bolezni, njenim zapletljajem in zahrbtnostim. Domači zdravnik sicer lahko bdi nad bolnikom, vendar se zavedajmo, da bo tudi njemu, če je pošten, mnogo bolj všeč, če pošljemo bolnika s škrlatinko v bolnico.

Vsi domači, kakor tudi oni, ki so bili v stiku z obolelim, pa sami še niso preboleli škrlatinke, se ne bi smeli 10 dni družiti z drugimi ljudmi, to pa zato, da po preteku inkubacijske dobe zagotovo vedo, da se niso nalezili bolezni. Zakon tudi zahteva, da se vse stanovanje in pa predmeti, ki jih je

bolnik uporabljal, razkužijo. Za to bolezen prijavljamo zdravstvenim oblastem, ki imajo potem vse nadaljnje ukrepe na skrbi.

Vendar pa ima zakon včasih luknje in brezvestni pogledajo skozi prste. Včasih tudi tako zahtevajo prilike, čas, zveze, sneg in mraz, da otroka ne moremo in ne smemo poslati v bolnico. Kaj tedaj? Tedaj nam mora brezpogojno priskočiti na pomoč zdravnik. Kaj bo odredil? Takoj bomo morali izolirati bolnika in osebo, ki mu bo stregla v sobo s posebnim vhodom. Bolnik bo moral na vsak način v posteljo, vsaj za tri tedne. Tudi hrana mora biti mlečna in zelenjavna vsaj tri tedne, vendar pa toliko raznovrstna, da bo bolniku teknila in da ne bo preveč shujšal. Pri visoki vročini dajemo le hladne ovitke ali mlačne kopelji za kratek čas. Vendar pa moramo biti pri vseh teh postopkih z vodo jako oprezni.

Če v prvih dneh kaže, da bo bolezen potekala jako hudo, bo zdravnik vbrizgal serum, če ga ima pri roki, če ne, bo pretočil 50—150 gramov krvi od človeka, ki je že prebolel škrlatinko.

Odredil bo izpiranje ust in nosa, pitje čaja s citrono, za ostale žleze na vratu bo odredil hladne ovitke ali predpisal primerno mazilo. Ves čas bolezni bo skrbel, da ne bo opešalo sree. Pregledal bo ušesa, sklepe in urin. Če se bo pojavilo vnetje ledvic, bo odredil dieto.

Ko bo bolnik po 6 tednih ozdravel, naj vstane. Otroci pa se naj še malo pocerkljajo, potem jih šele pustimo v šolo. Čeprav je vse poteklo dobro,

pa jim ne smemo še pustiti, da preveč skačejo, tekajo in ne uganjajo športa, vsaj še nekaj tednov.

(Dalje prih.)

Razni žitni izdelki za otroško hrano.

Mleko samo nima dovolj snovi, da bi brez drugih primesi zgradilo telesce močno in zdravo. Mleku je treba kmalu po šestem mesecu, pa tudi še prej, ako zdravnik tako priporoči, dodajati še kakega mlečnega izdelka. Zadnja leta so se zelo priporočali ovseni kosmiči. Pravijo, da se bodo zdaj težko dobili. Poleg kosmičev imamo še beli zdrob in koruzno moko, pomešano z ječmenovo, ter kašo. Na otroško stekleničico mleka smemo zakuhati le kavino žličico tega hranila. Kašo moramo pred uporabo dobro prebrati, oprati, posušiti in jo v možnarju v prah stolči. Baje je kaša od vseh žitnih hranil najboljša, tako pravi g. dr. V. iz Ljubljane. Pa vse druga hranila si lahko sami pripravimo doma, ker jih bomo odslej težko dobili po trgovinah. Pšenico, ječmen, oves, posušimo in stolčemo kakor kašo v prah. To zakuhamo na mleko kakor vsak drugi žitni izdelek. Tako hrano moramo potem še osladiti in če imamo na razpolago še malo smetane ali surovega masla, jo bo otrok popil še z večjim užitkom. Otroških žitnih izdelkov nikoli ne solimo! Če imamo tako v shrambi pripravljene vsaj 4 razne žitne izdelke: beli zdrob, koruzo, kašo in ovsene kosmiče, potem menjamo otrokov „jedilni list“ vsake dva dni. Več kot dvakrat na dan ne nudimo otroku take močne jedi. Ostale obroke izpolnimo z žitno kavo brez cikorije, s samim mlekom in sokovi. **M.**

Škotska.

„Ali je vaš mali dečko tako kratkoviden, da mora nositi očala s tako debelim steklom?“

„Ne, motite se. Moj sinko sploh ni kratkoviden, toda naočniki so od mojega ranjkega moža, a ker so še čisto dobri, bi jih bilo škoda zavreči.“

Anders Orne:

Vloga zlata v prihodnosti

Predlog za koristno uporabljanje zlata kot stabilizatorja cen.

V večini držav pred prvo svetovno vojno je bilo zlato poglavitno denarno sredstvo. Zlati kovanci so bili splošno priznan denar. Bankovci so bili le kot nadomestek. Res je sicer, da so v skandinavskih deželah bankovci malone popolnoma izrinili zlato iz vsakdanjega prometa, vendar je vsakdo vedel, da more zamenjati papirnati denar za zlato pri katerem koli državnem denarnem zavodu. Tudi je bilo zlato znak bogastva in v najvišjem poletu protikapitalistične miselnosti je bilo nazvano kot bog-mamon.

Kaj predstavlja zlato danes? Odgovor na to vprašanje ni lahek. Danes vsekakor ni več plačilno sredstvo, čeprav obstojajo ponekod še vedno taki predsodki. V rudnikih ga pridobivajo kakor prej v velikih količinah, ki jih prodajajo in kupujejo kakor vsako drugo kovino ali blago; in vendar ni zlato blago v navadnem pomenu te besede.

Smisel izvestnega blaga je v zadovoljevanju človeških potreb. Danes ne zadovoljuje zlato nobene take človeške potrebe, če izvzamemo majhno količino njegove letne proizvodnje, ki jo rabimo za okrase in vsakdanje življenje (v tehniki, zobozdravništvu, kemiji, medicini itd., op. prev.). Njegova prva naloga, se zdi, je v tem, da leži v bančnih kletah raznih držav. Po ogromnem naporu in dragem izpiranju iz peska ali pridobivanju iz trde zlate rude roma po najkrajši poti v varno zgrajene kleti, kjer obleži leta in leta.

Po poročilih Zveze narodov so znašale 1929. leta zlate rezerve držav do 153.650 ton. Čez nekaj let se je ta številka po ugotovitvah Banke za mednarodni denarni promet povečala na 206.115 ton, torej za 54%. Faktor naraščanja se je posebno povečal, odkar so Anglija in

Avtor tega načrta Anders Orne je odličen član švedskega združenja. Orne je podpredsednik švedske narodne banke in je bil v prejšnjih letih tajnik švedske združne zveze in Veleblagovnice. Spisal je tudi knjigo „Združni ideali in problemi“. Nekaj časa se je udeleževal kot časnikar. V Ženevi je zastopal švedsko vlado pri Zvezi narodov v vprašanjih o ureditvi gospodarstva. (Opomba prev.)

mnoge druge države jeseni 1931. leta opustile zlato valuto, ki so jo bile po vojni zopet vpeljale. Čeprav je torej v mnogih državah prenehala poglavitna funkcija zlata kot zakonitega plačilnega sredstva, je njegova cena v primeri s cenami drugih dobrin celo še narasla. Razlog za ta pojav je v uničujočem in nespametnem pohlepu po zlato v nekaterih drugih državah. Ali pa to niti ni prav povedano, temveč bi bilo bolje reči, da je zlato nekatere države kratko in malo neozdravljivo zapeljalo. Če bi namreč te države nehale kupovati zlato, ki se pojavi na svetovnem trgu, bi temu padcu povpraševanja nedvomno sledil tudi padec njegove cene in te države bi morale odšteti od vrednosti lastnih zlatih zalog prav čedne vsote, kar bi seveda bilo v njihovo lastno škodo. Razen tega morejo države z velikimi zlatimi rezervami izvažati razne (materialne) dobrine za plačila v zlato, ne da bi jim bilo treba jemati v zameno druge, čeprav koristne stvari. Z drugimi besedami: država utegne v nedogled na kakršen koli že, makar nespameten način preprečevati uvoz, in vendar še nadalje prodajati blago drugim državam. Račun kupovanja iz inozemstva z zlatom plačujejo torej potrošači kupujoče države v obliki višjih cen za lastno blago in omejene potrošnje.

Ugotovimo torej lahko sledeče: Zlato je izgubilo svojo funkcijo splošno priznanega sredstva, vendar pa je kljub samozavestnemu prerokovanju gospodarsko-finančnih strokovnjakov vseh dežel še nadalje ohranilo vso svojo silno vrednost. Odkar se je zlato umaknilo v varno grajene kleti bank za bankovce, ki ne izplačujejo več ustrezajoče zlate vrednosti, ter se s tem glede vrednosti izenačilo z zlatom, ki še leži v peščenih puščavah ali kot ruda v zemeljski notranjosti, je obvladala ljudi „vera v zlato“ bolj nego kdaj koli prej. Človeštvo je porušilo oltarje mamona in jih skrilo za sedmera vrata, toda mamona obožuje še vedno in to celo v državah, ki so se ga bile z vso slovesnostjo odrekle. Vera v zlato tele obvladuje očitno še bolj despotsko nego kdaj koli dejanje in nehanje velikih politikov in v zelo veliki meri določa meddržavne odnose ter dejanja posameznih držav.

Veliko število manj izkušenih gospodarstvenikov je napadalo silni razmah zlate valute, ki se je bila do 1914. leta uveljavila v malone vseh civiliziranih državah s količkaj zdravim finančnim sistemom, češ da preveč omejuje svobodo politične delavnosti. Zagovorniki tega mnenja so pač komaj doumeli pravi sistem zlate valute. V tistih predvojnih časih je bilo zlato zelo lahko prenosno. Ob vsaki gospodarski izpremambi je prihajalo v masah iz centralnih bank in se vračalo vanje; politične meje niso bile nobena ovira temu zlatemu toku. Pri vsem tem gibanju zlata večinoma niti ni šlo za posebno velike količine, vendar so tudi že te majhne količine dragocene kovine

z matematično natančnostjo kazale smer gospodarskega blagostanja ali propadanja in tako olajševale ter omogočale pomoč, kjer je bila potrebna, da ostane svetovno gospodarstvo zdravo. Z drugimi besedami: Dokler je prevladovala zlata valuta, je bilo zlato aparat, ki je kakor kompas takoj pokazal vsako še tako neznatno odstopanje od prave smeri. Kljub nekaterim trgovinskim zaprekam v obliki neprijetnih carin je stremelo gospodarstvo te dobe k vedno večjemu internacionalizmu. Splošni razvoj je v cilju skupne blaginje zajel vsa večja zemljepisna področja. Če so države po vojni začele ovirati delovanje tega aparata oziroma sploh zamenjavati njegova svarila, češ kam morajo vendar privedi gospodarstvo abnormalne reparacije in naraščajoči napor avtokracije, tedaj to pač ni bila napaka pri aparatu, temveč pri ljudeh, ki niso več marali uporabljati ga pravilno, oziroma ravnati se po njegovih nasvetih.

Ne zlata valuta, temveč nesrečne, napačne reparacije in trgovinska politika nekaterih držav so povzročile že omenjeno katastrofo v angleškem denarnem sistemu 1931. leta. Zaradi take nepremišljene politike se je v upniških državah nakopičilo zlato kakor še nikoli v zgodovini in skoraj izginilo iz držav-dolžnikov. Če bi bili odgovorni činitelji v tistem času hoteli pravilno oceniti to gibanje zlata, tedaj bi bili i reparacije i trgovinsko politiko izpremenili, preden je bilo prepozno, in bili bi se izognili vsem gospodarskim zmedam današnjega časa.

Razen pravilnejše gospod. politike v vsaki posamezni državi bi morda tedaj bila potrebna še neke vrste mednarodna regulacija vrednosti zlata, tako da bi znanstveno ugotovljena funkcija zlate valute nikoli ne bila ogrožena. Taka regulacija ne bi bila tedaj predstavljala nobenih velikih težkoč in z malo sodelovanja med državami bi jo bilo mogoče izvesti. Takrat bi bile morale doseči države le regulacijo enakega kritja bankovcev in izvesti istočasno redukcijo zlatega kritja v časih stalnega in hitrega padanja blagovnih cen oziroma dvig tega kritja, če bi se cene stalno dvigale; s tem bi bile države dosegle in tudi zavarovale zaželjeno stanje.

Ne da bi hoteli količkaj zmanjšati težave, ki bi se bile spričo gori omenjenega mednarodnega sodelovanja nujno pojavile, moramo vendarle priznati, da bi bili mogli mnogo laže uspešno doseči tako sodelovanje nego združiti vse blazne centripetalne sile, ki narode danes obvladujejo.

Kaj naj se torej zgodi z zlatom? Kako dolgo naj določuje današnje brezupno kopičenje zlata po bančnih kletah funkcijo te kovine?

Za nas (Švede) je to vprašanje prvenstvenega praktičnega pomena. Zaradi denarne politike, ki so jo sprejele vse skandinavske

dežele, mora kupovati švedska Narodna banka za določene cene vse razpoložljive izvozne obveznice. V nasprotnem primeru bi vrednost švedske krone v primeri z valutami drugih držav takoj narasla. Spričo razvoja švedske zunanje trgovine v zadnjih letih pomeni to, da obveznosti Narodne banke do inozemstva neprestano naraščajo. Zaradi neustaljenih razmer v svetu se s tem banka izpostavlja velikemu riziku. Vojna inflacija v deželah, ki so takó dolžniki Švedske, nas utegne oropati tiste važne denarne postavke, ki jo predstavljajo naše terjatve za proizvode že opravljenega švedskega dela. Zato je Narodna banka prisiljena kupovati velike količine zlata, čeprav je njegova cena v današnjih časih zelo nestalna. Če bi se na pr. dežele s presežkom zlata zapletle v vojno in bi morale zmanjšati zlato zalogo za plačilo uvoza vojnega materiala, bi cena zlata v primeri s cenami potrošnih predmetov strahovito padla. Tudi če bi se država izognila tej nesreči, bi cena zlata ostala kar se da nesiguren faktor vse dotlej, dokler ne bo v svetu popolnoma svobodnega trga za zlato z veliko ponudbo in enakim povpraševanjem. Zlato mora, z drugimi besedami, zopet zavzeti svoje mesto na svetovnem trgu in posameznikom mora zopet biti dana možnost, pomagati osrednjim bankam z izročitvijo prihrankov, če naj se izogne država pravkar omenjenemu riziku.

V današnjih okoliščinah je misel na ponovno uvedbo zlate valute z obtokom zlatega denarja nemogoča. Tudi je za zasebnike nemogoče, da bi kupovali zlato na težo, saj ne bi zmogli drugih analiz in točnega tehtanja, ki so pri kupovanju in prodajanju te svojstvene vrste blaga nujno potrebni. Če naj bi imeli zasebniki-lastniki velikih in donosnih podjetij interes na tem, da kupujejo zlato, bi morale centralne banke kovati zlatnike zajamčene čistoče in teže; po obliki bi bili lahko podobni navadnim kovancem, toda ne mogli bi služiti kot zakonito plačilno sredstvo.

Take kovance bi država mogla kovati iz 10 gramov čistega zlata. Švedski 20 kronski novček vsebuje po zakonskih določilih 8,064516 gr čistega zlata. Samo strokovnjaki bi mogli izračunati, koliko 10 gramskih zlatnikov bi smela država po potrebi kovati.

Če stane 1 kg zlata 4.500 švedskih kron (1 švedska krona = 12,50 dinarjev), bi stal 10 gramski zlatnik — brez stroškov kovanja — 45 kron. Narodna in zasebne banke bi mogle kupovati in prodajati zlato v tej obliki po sproti (za vsak dan) določeni denarni ceni, ki bi bila za malenkost višja od vrednosti zlata za kritje stroškov. Po dogovorih z drugimi državami bi mogli po ukinitvi prepovedi uvoza in izvoza zlata — ki v današnjih razmerah v Švedski in v mnogih drugih državah itak nima skoraj nobenega pomena — uporabljati te

zlatnike tudi v manjših mednarodnih transakcijah, posebno v zunanji trgovini.

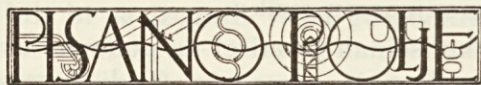
Radi razmeroma neznatnega izpreminjanja cen, kar bi izračunali v bankovcih ali menicah, bi centralne banke bile sposobne, popolnoma nadzirati naznotraj in navzven gibanje zlata v pravkar omejnjeni obliki. Če bi vse države sprejele ta sistem, bi s tem dosegli stalno ceno zlata, ne da bi splošne cene vseh ostalih dobrin količkaj zavisele od celokupne ponudbe zlata ali povpraševanja po njem, kakor se je to nujno dogajalo doslej.

Po mojem mnenju ni v takem sistemu nobene posebne nevarnosti ali neugodnosti. Z njegovo pomočjo bi prišlo zlato zopet iz začaranih obokanih kleti in zopet postalo koristen činitelj v mednarodni trgovini.

Sedanji položaj mednarodne fronte zlata se mi zdi tako napet in iracionalen, da bi ga morali najboljši strokovnjaki sveta brez odloga vsestransko raziskati z namenom, da pridejo do formulacije kakega pametnega predloga za ublažitev napetosti in za racionalizacijo gospodarstva.

Prevedel F. M.

(Iz Coop. Rew. 1938.)

Politične stranke v Ameriki (U. S. A.).

Danes se v zvezi s sedanjo vojno mnogo govori o Združenih državah Amerike: o njenem predsedniku, o ameriškem javnem mnenju, o ameriških političnih strankah. Baš o slednjih imajo ljudje pri nas čisto popolnoma napačne pojme.

V Ameriki imajo odločujočo vlogo dve poglavitni politični stranki: republikanska in demokratska. Vendar imeni teh dveh strank prav za prav ničesar ne povesta; saj republikanec še zdaleka ni proti demokratičnim političnim načelom, prav tako, kakor demokrat ni proti republikanski obliki vladavine.

V čem je torej načelna razlika med obema strankama? To razliko bi mogli tako-le označiti: republikanci poudarjajo enotno, centralistično smer Unije, demokrati podčrtavajo pravice

posameznih zveznih držav. Konservativni pa sta obe stranki. Kar se tiče posameznih slojev bi se dalo reči, da so imovitejši sloji v severnih državah republikansko, v južnih pa demokratično usmerjeni. Farmarji se ogrevajo bolj za republikansko, delavci za demokratsko stranko. Glede na veroizpoved so protestanti večinoma pristaši republikancev, katoličani pa pristaši demokratov. Hudi demokrati so zlasti Irci, dočim so protestantski Nemci republikanci.

Narodi Sovjetske Rusije.

Nobena država na svetu nima v svojem sestavu toliko različnih narodov kot sovjetska Rusija. Nekateri naštevajo v tej državi nič manj kot 180 narodov. Izmed teh narodov šteje 14 narodov od 1—100 milijonov ljudi, okoli 20 narodov od 100.000—1.000.000, ostali pa izpod 100.000 pripadnikov.

Po popisu iz l. 1959 (pred korekturo meje na Finskem, aneksijo baltiških držav ter beloruskega in ukrajinskega dela bivše vzhodne Poljske) je štelu prebivalstvo Sovjetske Unije ca 170.000.000 ljudi.

Naj navedemo največje narode v absolutnih številkah in % vsega prebivalstva:

1. Rusi (Velkorusi) . . .	99,019.925	58'41%
2. Ukrajinci (Malorusi) . . .	28,070.404	16'56%
3. Belorusi . . .	5,267.451	3'11%
4. Uzbeki . . .	4,844.021	2'86%
5. Tatarji . . .	4,500.356	2'54%
6. Kozaki . . .	3,098.764	1'85%
7. Judje . . .	3,020.141	1'78%
8. Azarbecji . . .	2,274.805	1'34%
9. Georgijci . . .	2,248.566	1'33%
10. Armenci . . .	2,248.566	1'33%
11. Mordijci . . .	1,451.429	0'86%
12. Nemci . . .	1,423.534	0'84%
13. Čuvabčji . . .	1,367.980	0'81%
14. Tadžinci . . .	1,228.964	0'72%

Sledijo: Kirgizi, Dagestanci, Baškiri, Turkmeni, Poljaki, Udmarti, Marijci, Komi, Čečenci, Osetinci, Grki, Moldavci, Kareli, Finci itd.

Vsekakor pestra slika, ki nima nikjer primere!

Med lučjo in temo.

Trpljenje bližnjega razumemo popolnoma le, če smo sličnega kedaj sami prenašali. *

Kdor ima sam s seboj mnogo opraviti, se ne bo zanimal, kakšni so drugi in kaj delajo. Sam s seboj ima dovolj opravka vsak dober človek.

*

Ne hodi po resnico med ljudi, v sebi samem jo boš našel.

*

Srce ima svoje zakone, ki jih naš razum ne more dojeti.

*

Če bi človek po svoji morali tako napredoval, kot je v znanstvu in tehniki, bi imeli že davno raj na zemlji.

*

Kdor bi vse razumel, bi mnogo odpustil.

*

Ni treba, da bi povedali vse, kar je resnica, toda vse mora biti resnica, kar povemo.

*

Najmočnejši je tisti, ki je lahko sam.

*

Kadar nisi zmožen nobenega pametnega in koristnega dela, opravljaj in obreku! Za ta posel ni treba nobene zmožnosti.

Med židi.

Mozes in Jakob sta prišla v kopaljšče in se morala sleči v isti kabini.

Mozes pogleda Jakoba in pravi:

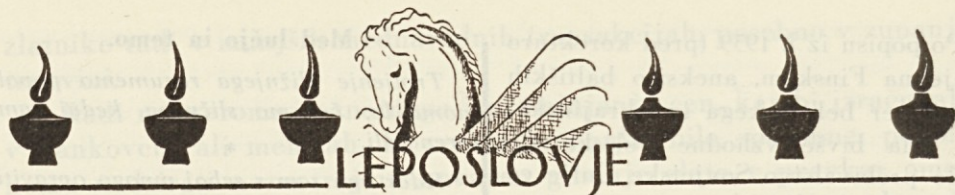
„Ti, Jakob, imaš prav hudo umazane nogé!“

„Kaj, Saj to ni nič čudnega. Vsaj sem pet let starejši od tebe!“

Presenečenje.

„Ti, ali ni ona ljubka strojepiska več pri tvojem šefu v službi?“

„Ne, kje neki! Pred tednom je presenetila šefa, ko je vprav poljboval svojo ženo.“

A. S. Puškin:

Strel

Streljala sva se.

(Baratinski.)

Zaklel sem se, da ga
ustrelim po pravu dvoboja;
toda do svojega strela ni-
sem prišel...

I.

(Večer v taborišču.)

Bivali smo v mestecu ***. Življenje armadnega častnika je znano. Zjutraj — učenje, jahalnica; obed pri polkovnem poveljniku ali pa v židovski krčmi; zvečer punč in kvarte. V *** ni bilo niti ene gostoljubne hiše, niti ene neveste. Zbirali smo se drug pri drugem in razen svojih uniform nismo videli ničesar.

Samo eden se je kretal med nami, ki ni bil vojak. Štel je kakih petintrideset let in zato smo ga smatrali za starca. Izkušenosť mu je dajala pred nami marsikako prednost. Razen tega so na naše mlade razume silno vplivali njegova običajna mračnosť, krut značaj in zloben jezik. Njegova usoda je bila zagrnjena v neko tajin-stvenost; videti je bil Rus, a je nosil tuje ime. Svoj čas je služil pri huzarjih in celo uspešno; nihče ni vedel, kaj ga je privedlo, da je stopil v pokoj in se naselil v revnem mestecu, kjer je živel bedno in razsipno hkrati: hodil je vedno peš, v ponošeni črni suknji, a v svoji hiši je gostoljubno sprejemal vse častnike našega polka. Res je, da je njegov obed iz dveh, treh vrst pripravljaval odslužen vojak, toda šampanjec je tekel kakor reka. Nihče ni vedel ne za njegovo imetje ne za njegove dohodke in nihče si ga ni upal o tem

Aleksander Sergejevič Puškin velja za enega najslavnejših pisateljev in mislecev vseh časov ter je stebler ruskega klasicizma. Rodil se je v Moskvi dne 26. maja 1799 in izvira iz starega ruskega plemiškega rodu. Dovršil je licejski studij v Carskem selu, toda svojo široko izobrazbo si je pridobil sam. V mladih letih je zelo stal pod vplivom zapadne literature, toda njeno miselnost je kmalu prerastel.

Med njegovo ogromno literarno zapuščino, romani, povestmi, dramami in predvsem sijajnimi liričnimi pesnitvami — biseri svetovnega slovesa, so njegova najpomembnejša dela roman: „Evgenij Onjegin, povest „Kapetanova hči“, poem „Poltava“ ter drama „Boris Godunov“.

Umrl je, zadet od krogle na dvoboju, dne 29. januarja 1837.

izpraševati. Imel je knjige, predvsem vojaške, pa tudi romane. Drage volje jih je izposojal v čitanje, ne da bi jih kdaj zahteval nazaj; zato tudi sam ni nikoli vrnil lastniku knjige, ki si jo je bil izposodil. Njegov pglavitni posel je bilo streljanje s samokresom. Stene njegove sobe so bile vse preluknjane od krogel. Bile so jih same špranje liki čebelje satovje. Bogata zbirka samokresov je bila edino razkošje v njegovi revni bajti, kjer je živel. Njegova umetelnost, ki jo je dosegel, je bila neverjetna. In ako bi se bil kdaj prijavil, da bo odbil hruško komur koli s kape, se nihče ne bi bil pomišljal, da mu nastavi glavo. Razgovor med nami se je često sukalo o dvobojih; Silvij (tako ga homo imenovali), se vanj ni nikoli vtikal. Na vprašanje, ali se je že kdaj dvobojeval, je suhoparno pritrdil, a se ni spuščal v podrobnosti in je bilo videti, da so mu takšna vprašanja nevšečna. Mislili smo, da na njegovi vesti leži neka nesrečna žrtev njegove grozne umetelnosti. Vendar nam niti malo ni prihajalo na um, da bi v njem slutili karkoli, kar bi sličilo plahosti. So ljudje, ki jih že sama zunanost oddaljuje od takih slutenj. Nepričakovani slučaj pa nas je vse iznenadil.

Nekoč nas je kakih deset častnikov obedovalo pri Silviju. Pili smo mnogo kakor po navadi. Po obedu smo pričeli tiščati v gospodarja, da bi nam držal banko.* Ker skoro nikoli ni igral, je dolgo odklanjal; končno je ukazal prinesiti karte, vsul na mizo pol stotine zlatnikov in sedel k igri. Obkolili smo ga in igra se je pričela. Silvij je imel navado, da je pri igri vedno molčal; ni se nikdar prepiral in se tudi ni spuščal v objasnjevanja. Ako se je soigralec slučajno zmotil v računu, je on bodisi takoj doplačal razliko, ali pa zabeležil prebitek. Vsi smo za to vedeli in ga nismo ovirali ravnati po svoje. Toda bil je med nami častnik, ki so ga nedavno premestili k nam. Igrajoč z nami je v raztresenosti zarobil karto za vogal preveč. Silvij je prijel kredo in račun po svoji navadi izenačil. Častnik, ki je mislil, da se je oni zmotil, se je spustil ž njim v objasnjevanja. Silvij je molče nadaljeval metati karte. Tedaj je častnik izgubil potrpljenje. Vzel je ščetko in izbrisal ono, kar se mu je zdelo preveč napisano. Silvij je vzel kredo in zabeležil znesek iznova. Častnik, ki se je, razgret od vina, igre in smeha tovarišev smatral kruto užaljenega, je v besnosti pograbil za medeninasti svečnik ter ga vrgel proti Silviju, ki se je komaj izognil udarcu. Obstali smo zmedeni. Silvij se je dvignil, prebledel od jeze ter z bliskajočimi se očmi vzkliknil:

* Banka je igra na karte, pri kateri drži eden izmed igralcev banko, t. j. da založi gotovo denarno vsoto, nakar odlaga pred seboj karte na dva kupa. Soigralci stavijo na posamezne karte poljubne zneske, ki ne smejo presegati od zalagatelja banke založene vsote.

„Milostljivi gospod, izvolite se odstraniti in zahvalite Boga, da se je zgodilo to v moji hiši!“

Nismo dvomili o posledicah in smatrali smo že novega tovariša za ubitega. Častnik je šel ven in izjavil, da je pripravljen za žalitev odgovarjati, kakor bo to gostitelju po godu. Igra je trajala še nekoliko minut. Toda ker smo čutili, da gospodarju ni bilo več do igre, smo drug za drugim vstali in se razšli domov, pomenkovaje se spotoma o skorajšnjem izpraznjenem mestu pri našem polku.

Drugi dan smo že v jahalnici izpraševali, ali je ubogi častnik še živ, ko se je le-ta pojavil med nami. Ko smo ponovili še njemu svoje vprašanje, je odgovoril, da ni prejel od Silvija še nobenega obvestila. To nas je iznenadilo. Šli smo potem k Silviju in ga našli na dvorišču, kjer je nizal kroglo h krogli v as, prilepljen na vratih. Sprejel nas je po navadi, ne da bi črhnil le besede o včerajšnjem dogodku. Minulo je tri dni; poročnik je bil še vedno živ. Začudeni smo se izpraševali: „Ali je mogoče, da se Silvij ne bo dvobojeval?“ Silvij se ni dvobojeval. Zadovoljil se je z malim opravičilom in se pomiril.

To bi skoro njegovemu ogledu pri mladini zelo škodovalo. Nedostajanje hrabrosti se najmanj oprošča pri mladini, ki navadno vidi v hrabrosti višek človeških vrlin in opravičilo vsakršnim slabostim. Kljub temu je bilo kmalu vse pozabljeno in Silvij je pridobil zopet svoj nekdanji vpliv.

Edino jaz se mu še nisem mogel približati. Ker sem imel že po naravi romantično domišljijo, sem bil že prej in močnejše od vseh vezan na človeka, čigar življenje je bila uganka in ki se mi je zdel junak neke skrivnostne povesti. On me je ljubil. Vsaj z menoj edinim je opuščal svoje sicer običajno jedko govorjenje in razpravljajal z menoj o vsakojakem s prostodušnostjo in nenavadno prijetnostjo. Toda izza onega nesrečnega večera me misel, da je bila njegova čast omadeževana in da je ostala po njegovi lastni volji neoprana — ta misel me ni zapustila in me je ovirala, da bi se obnašal še nadalje nasproti njemu tako kakor dotlej; sram me je bilo pogledati ga. Silvij je bil prepameten in preizkušen, da bi ne bil tega opazil in da bi ne bil uganil temu vzroka. Zdelo se mi je, da ga to žalosti, vsaj nekajkrat sem razbral pri njem željo, da bi z menoj stvar razčistil; toda vsake takšne prilike sem se izogibal in Silvij je odnehal. Odtlej sem se z njim srečaval le pri tovariših in prejšnji najini razgovori so prenehali.

Raztreseni prebivalci prestolnice nimajo pojma o mnogih vtisih, tolikanj znanih deželanom in malomeščanom, na primer o priliki pričakanja poštnega dneva: ob torkih in petkih je bila pisarna

našega polka polna častnikov; ta je pričakoval denarja, drugi pisma, tretji časopisov. Zadnje so običajno razmotavali že kar tam, sporočevali so se novosti in pisarna je predstavljala nadvse živahno sliko. Silvij je prejeml pisma na naslov našega polka in je bil navadno tam navzoč. Nekoč so mu izročili zavitek, s katerega je odtrgal pečat z videzem velike nestrpnosti. Ko je preletel vsebino pisma, so se mu oči zableščale. Častniki, zaposleni vsak s svojimi pismi, niso zapazili ničesar.

„Gospoda,“ jim je rekel Silvij: „okoliščine zahtevajo mojo nemudno odsotnost; še to noč odpotujem; upam, da ne boste odklonili obedovati danes zadnjič z menoj. Tudi vas pričakujem,“ je nadaljeval, okrenivši se k meni, „pričakujem vas prav zanesljivo.“

Pri tej besedi je urno odšel; mi pa smo se, domenivši se glede sestanka pri Silviju, razšli vsak v svojo smer.

Prišel sem k Silviju ob določenem času in našel pri njem zbran skoraj že ves polk. Vse njegove stvari so bile že pripravljene za na pot; ostale so le gole prestreljene stene. Sedli smo za mizo; gospodar je bil izredno dobro razpoložen in kmalu je njegova veselost postala splošna; zamaški so vsak čas pokali, kozarci se penili in šumeli, a mi smo na vso moč hiteli voščit odhajajočemu srečno pot in vse najboljše. Ko smo vstali izza mize, je bil že pozen večer. Ko smo se, razbiraje vsak svojo čepico poslavljali od Silvija, me je ta prijel za roko in me zaustavil baš v hipu, ko sem hotel oditi.

„Govoriti moram z vami,“ je tiho dejal.

Ostal sem. Gostje so odšli; ostala sva sama, sedla drug drugemu nasproti in si prižgala pipo. Silvij je bil zaskrbljen. O njegovi krčeviti veselosti ni bilo več sledu. Mračna bledost, bleščeče se oči in iz ust puhajoči gosti dim so mu dajali videz pravega peklenščka. Nekaj hipov je minulo, ko je Silvij pretrgal molk.

„Morda se ne vidiva nikoli več,“ mi je rekel; „pred razstankom sem si želel pomenka z vami. Opazili ste lahko, da malo spoštujem tuje mnenje; toda vas ljubim in čutim: težko bi mi bilo zapustiti v vas nepravilni vtis.“

Obstal je in si iznova natlačil pipo; molčal sem in povesil oči.

„Čudno vam je bilo,“ je nadaljeval, „da nisem zahteval od tega pijanega prismojenca R*** zadoščenja. Priznali boste, da sem imel njegovo življenje, ker sem imel pravico izbirati orožje, v svojih rokah, dočim je bilo moje skoraj izven opasnosti; svojo zmernost bi lahko pripisal izključno le svojemu velikodušju, a nočem lagati. Ako bi mogel R***a kaznovati brez tveganja svojega življenja, mu ne bi imel čemu prizanesti.“

Začudeno sem gledal Silvija. Takšno priznanje me je popolnoma zmedlo. Silvij pa je nadaljeval:

„Natančno tako: nimam pravice izpostavljati se smrti. Pred šestimi leti sem dobil klofuto in moj sovražnik je še živ.

Moja radovednost je bila na moč podžgana.

„Vi ste se z njim dvobojevali?“ sem vprašal. „Okoliščine so vas gotovo ločile?“

„Dvobojeval sem se z njim,“ je odvrnil Silvij „in evo vam spomin najinega dvoboja.

Silvij je vstal in izvlekel iz škatlje rdečo čepico z zlatim čopom, z zlatim trakom (Francozi jo imenujejo bonnet de police); nadel si jo je na glavo; prestreljena je bila kakih šest centimetrov nad celom.

„Vi veste,“ je nadaljeval Silvij, „da sem služil pri ***-skem huzarskem polku. Moj značaj poznate: vajen sem prvačiti; ali v mladih letih je bila to celo moja strast. V naših letih je bilo razgrajanje v modi; jaz sem bil prvi razgrajač v armiji. Bahali smo se s pijančevanjem; prekosil sem v tem samega znamenitega Burcova, ki ga je opel Denis Davidov. Dvoboji v našem polku so bili vsakdanja stvar: bil sem pri vseh, bodisi kot priča, bodisi kot prizadeti udeleženelec navzoč. Tovariši so me oboževali. A poveljniki polka, ki so se vsak čas menjavali, so gledali name kot na neobhodno potrebno zlo...

Naslajal sem se mirno (ali nemirno) s svojo slavo, ko so dodelili k nam mladega človeka iz bogate in imenitne družine (ne bom ga imenoval). Svoj živ dan nisem srečal popolnejšega srečneža! Predstavlajte si mladost, pamet, lepoto, neugnano veselost, gromko ime, denar, s katerim ni znal računati in ki ga pri njem ni nikoli zmanjkalo. Ali si predstavljate, kako je vse to učinkovalo nad nas? Moje prvačenje se je zamajalo. Zapeljan od moje slave je pričel iskati moje prijateljstvo; toda jaz sem ga hladno sprejel in on se je brez vsakega obžalovanja odstranil. Zasovražil sem ga. Njegovi uspehi v polku in v ženski družbi so me pritirali do popolnega obupa. Pričel sem iskati z njim prepira; na moje epigrame je odgovarjal z epigrami, ki so se mi vsi zdeli bolj nenadejani in ostrejši od mojih in ki so bili seveda neprimerno veselejši: on se je šalil, v meni pa je bila zloba. Končno sem mu nekoč na plesu pri nekem poljskem graščaku, opazivši, da je predmet pozornosti vseh dam in predvsem same gospodinje, s katero sem imel razmerje, povedal na uho neko plitko surovost. Ves razburjen mi je dal klofuto. Skočila sva po sablji; dame so popadale v nezavest; naju so razdvojili, a še isto noč smo se odpeljali na dvoboj. (Konec prih.)

Zadružni vestnik

Iz uprave

Novi nakupovalni termini

Da bi odpravil veliki naval na zadržne prodajalne, ki se je pojavil v zadnjem času, je upravni odbor skušal regulirati enakomerni poset članov z izdajo tekočih številčk za posamezne dneve. Ta ukrep pa je le deloma uspel, ker člani niso prihajali k nakupu živil ob dnevih, ki so jim bili določeni. Upravni odbor se je odločil, da poskusi še z enim načinom, ki naj pri nakupovanju članstvo razvrsti tako, da bodo prodajalne delo zmogle, članom pa da bo prihranjeno nepotrebno čakanje. Počenši z mesecem avgustom t. l. se uvedejo namreč novi nakupovalni termini po abecednem redu rodbinskega imena članov. Ta način so predlagali člani sami, zato upamo, da ga bodo tudi upoštevali. Novi termini so razvidni iz spodnje tabele in veljajo za sedaj samo za mesec avgust. Za nadaljnje mesece se bodo objavili posebej. Samo termini, o katerih govori tč. 4. in 6. sledečih pripomb, so stalni in bo eventualne spremembe razglasila direkcija.

Dne	Ljubljana in Šiška: za člane z začetnico rodb. imena	Za vse člane s proge	Dne	Ljubljana in Šiška: za člane z začetnico rodb. imena	Za vse člane s proge
4/VIII	A, B	Škofljica — Grosuplje vklj.	11/VIII	M, N, O	—
5/VIII	C, Č, D	Višnja gora — Mirna Trebnje — Št. Janž	12/VIII	P	—
			13/VIII	R	Logatec — Rakek
6/VIII	E, F, G,	Novo mesto loco Novo m. — Straža T.	14/VIII	S	—
7/VIII	H, I, J,	Cušperk — Kočevje	16/VIII	Š, T	D. M. v Polju Zalog
8/VIII	K	Kandija — Metlika	18. I	U, V, W	
9/VIII	L	Brezovica — Borovnica Vrhiška proga	19/VIII	Z, Ž	
			20/VIII	—	Ježica

K tem terminom pripominjamo:

1. Vsak član mora kupovati robo le v oni prodajalni (v Ljubljani ali Šiški), ki je označena s štampiljko v njegovi nakupovalni knjižici.

2. Abecedni red članov pride vpoštev samo za člane mesta Ljubljane. Stavljjen je tako, da bo, kolikor je mogoče, v naših prodajalnah vsak dan postreženo enako število članov.

3. Člani s proge, ki prihajajo v Ljubljano nakupovat robo s proge osebno, niso razvrščeni po abecednem redu, temveč po posameznih progah, kakor je to razvidno iz tabele.

4. Za člane s proge, ki robe ne naročajo osebno, v tabeli navedeni nakupovalni termini ne veljajo. Ti člani naj pošljejo svoja naročila in zaboje na zadrugo ob sledečih terminih:

a) Z vseh dolenjskih prog 6. v mesecu;

b) s proge Brezovica—Rakek in Brezovica—Vrhnika ter s postaje Zalog in D. M. v Polju 9. v mesecu.

5. Člane opozarjamo, da pri osebno naročilu prinesejo s seboj brezpogojno karte za moko, riž, mast itd. Člani, ki robe ne naročajo osebno, morajo vse te karte priložiti k nakupovalnim knjižicam v zaboj oziroma k embalaži.

Brez kart se roba ne sme in se ne bo izdajala!

6. Članom s proge se bodo živila, v kolikor jih ne bodo osebno odnesli, od avgusta dalje odpemila z vlakom v sledečih terminih:

a) Na progo Škofljica—Novo mesto—Straža Toplice in Trebnje—Št. Janž (izključno postaje Grosuplje) 16. v mesecu;

b) na progo Grosuplje (vključno) —Kočevje 17. v mesecu;

c) na progo Kandija—Metlika 16. v mesecu;

d) na progo Ljubljana—Rakek in Brezovica—Vrhnika 20. v mesecu;

e) na progo Ljubljana—Zalog 20. v mesecu.

Če pade na te datume nedelja ali praznik, se roba odpremi naslednji dan.

Člane nadalje še opozarjamo, da zadruga ne prejema vseh vrst živil (zlasti ne moke, testenin, riža itd.) naenkrat, temveč postopoma v obrokih v manjših količinah; zato te robe tudi članom ne bo mogla vedno naenkrat dostavljati. V teh primerih bo zaostalo robo zadruga izdajala izven določenih terminov in se bodo v ta namen odprle posebne pomožne blagajne. Če bo pa le mogoče, bo zadruga skušala dobiti — vsaj za člane s proge — celotno mesečno količino in jo naenkrat odpremiti.

Novo maksimiranje Glej ovitek 2. stran!

Pomembne obletnice

100-letnica rojstva L. Luzzatti-ja. Leta 1841. se je rodil v Benetkah Luigi Luzzatti. Mnogo se je udejeval na političnem in združnem polju. Slovi zlasti kot organizator italijanskega kreditnega združništva. Študiral je med drugim tudi v Berlinu in se seznanil z delom Schulze-Delitzschem, katerega pristaš je kmalu postal. Vendar ni slepo prevzel praktične izvedbe njegovih idej, nego je pri organizaciji svojih kreditnih združenj domače, italijanske razmere. Kreditne zadruge je širil tudi med podeželskim ljudstvom. Organizacijo teh združenj je podrobneje obravnaval v svoji knjigi „Razširjanje kredita in ljudske banke“.

Bavil pa se ni samo s kreditnim, temveč tudi s konsumnim združništvom.

Prof. dr. V. Totomiauz trdi v svoji knjigi „Osnove združništva“ (slovenski prevod je izdala Zadružna zveza v Ljubljani l. 1940.), da je bil L. Luzzatti eden izmed najslavnejših govornikov v Evropi. Med drugim so znana njegova gesla in načela:

Močne in trdne so samo one zadruge, v katerih prevladuje ideja nad številkami.

Hranilnica je hranilnik revežev, ki ga posojujejo bogatašu. Nasprotno pa je zadruga (kreditna) prihranek revežev, ki ga posojujejo revežu.

Srečna narodova prihodnost zori v ustanovljenih združenjih in v vedno novih poskusih, ki pripravljajo rešitev socialnega vprašanja.

Edinost v poglavitnih, obzirnost v poranskih in ljubezen v vseh vprašanjih.

110-letnica prve proizvajalne zadruge. L. 1851. je bila v Parizu ustanovljena prva proizvajalna zadruga mizarjev. Pri tem je imel največjo zaslugo Filip Bucher (izg. Bišè), ki se je obče trudil z ustanavljanjem produktivnih združenj med rokodelskim slojem zmanjšati vpliv kapitala.

170-letnica rojstva Roberta Owena. Leta 1771. se je rodil Robert Owen (izg. Oun). Bil je eden najpomembnejših predhodnikov današnjega združništva. Sprva je bil tovarnar v New Lanarku na Škotskem. Mnogo je skrbel za svoje dalvce in jim na vse načine pomagal do znosnega življenja. Znižal je delovni čas, povišal mezde, skrbel za primerna stanovanja in za boljšo prehrano delavcev. Ustanavljal je tudi izven svoje tovarne tako zvane „kolonije“, ki pa kljub plemenitemu namenu niso uspeli, ker si jih je Owen preidealno zamislil. Tudi mnogi drugi njegovi načrti v cilju izboljšati socialno in materialno stanje nižjih slojev, so propadli.

Vendar je Owen utiral pot poznejšemu razvoju združnega pokreta, saj je učil in propagiral načela, ki tvorijo tudi danes jedro združništva: vzajemna pomoč, odprava profita posrednikov, politična in verska nevtralnost itd.

20-letnica ustanovitve „Zadruge drž. uslužbencev za nabavo potrebščin v Ljubljani“.

Državni uslužbenci v Ljubljani so osnovali že pred prvo svetovno vojno svojo konsumno zadrugo. Imenovala se je „Konsumno društvo državnih nameščenecv (Beamtenkonsumverein). Toda med

vojno je moralo društvo prenehati s svojim poslovanjem. Tudi naslednica „Samopomoč“, r. z. z o. z. (Gospodarska zadruga javnih nameščencev in upokojencev) zaradi raznih ovir ni dolgo delovala. Po vojni, l. 1921., pa se je končno ustanovila „Zadruga javnih nameščencev in upokojencev v Ljubljani“, sedanja „Zadruga drž. uslužbencev za nabavo potrebščin“ (Vodnikov trg).

Po mnogih težavah, ki jih je morala prebroditi v prvem letu svojega obstoja, je zadruga naslednje leto začela z rednim poslovanjem, se od leta do leta krepila in predstavlja danes močno združeno organizacijo državnih uslužbencev v naši pokrajini.

20-letnica ustanovitve „Zadruga državnih uslužbencev in upokojencev za nabavo življenjskih potrebščin v Kočevju“.

Kot povsod, so se po svetovni vojni tudi državni nameščenci v Kočevju morali boriti z velikimi težkočami za svoj materialni obstanek; in kot povsod, so se tudi oni ozirali po samopomoči. L. 1921. so ustanovili svojo nabavljalno zadrugo, ki se je iz skromnih početkov lepo razvijala in deluje tudi danes uspešno, na čemer gre zasluga vztrajnosti vodstva in zavednosti članov. S pomočjo Zveze je Zadruga l. 1955. prišla tudi do svojega lastnega združnega doma.

Leto 1921. — leto ustanavljanja nab. zadrž. uslužbencev v Sloveniji.

To leto je razen tega rojstno leto nab. zadruga drž. uslužbencev: v Mariboru, Krškem, Brežicah, Kostanjevici, v Ptujju in tudi rojstno leto naše nabavljalne zadruge, za katere jubilej, upamo, da nam bo mogoče ob priliki več spregovoriti.

Gospodarski in tržni pregled

Z našega trga.

Novemu denarju smo se kmalu privadili. Tudi naše gospodinje znajo že dobro z njim računati; to jim gre tem lažje, ker trdijo, da med prejšnjimi cenami v

dinarjih in današnjimi cenami v lirah ne bo več nobene razlike.

Sedaj dobimo na trgu ne le domačo zelenjavo, temveč so trgovci pripeljali tudi zelenjavo in sadje po znatno nižjih cenah iz Trsta, Gorice in Istre. Tudi naša zadruga je že nabavila od teh trgovcev nekaj krompirja, sadja in zelenjave in bomo tudi v bodoče poskušali oskrbovati članstvo s to cenejšo zelenjavo in sadjem.

V naših krajih letos ni veliko sadja. Iz Banata, Bosne in Srbije ga ne dobimo, zato bomo navezani le na dobavo iz Trsta, Gorice in Istre.

Vse kaže, da bo vino iz Italije močno konkuriralo vinu iz Dalmacije, ker so cene iz Italije skoro iste, a transport lažji in hitrejši. Tudi kvaliteta vina iz Italije, Vipave in Istre je splošno boljša kot kvaliteta dalmatinskih vin.

Moka.

Sedaj se dobi na trgu le mešana krušna moka, na katero se je treba privaditi in naučiti peči kruh iz nje. Izkušene gospodinje pravijo, da se mora pri peki kruha iz te moke dodati nekaj več kvasa, da se more testo mesiti bolj na suho (ne preveč mokro), da se sme samo enkrat pregnesti, da je kruh bolj visok in bolj rahel. Tudi ne škodi, če se dene v testo par kuhanih krompirjev. Od mestnega prehranjevalnega urada prejemo različno moko, in sicer moko, kateri je deloma primešana bela koroza in enotna moka, ter moko z mleto iz rumene koroze, kateri je dodana enotna bela moka. Vsa moka se nam dobavlja redno v obrokih, enkrat je bela, enkrat rmena. Zato opozarjamo člane, da sta obe moki iste kvalitete, le v barvi je razlika.

Koruzna moka in koruzni zdrob se zelo težko dobi, ker primanjkuje koroze. Zadruga nudi članom koruzno moko in koruzni zdrob v maksimirani količini.

Letošnja žetev rži, ječmena in pšenice bo v naših krajih kar najlepša in pridelek prvovrsten. Žito je lepo, klasje obilno, zoritev v teh vročih dneh pospešena. Le žal, da ima naš kmet premalo njiv zasejanih z žitom.

Olje in mast.

Olje postaja prava redkost, ker je dovoz že več mesecev iz bivših tovarn popolnoma ustavljen in so zaloge zelo skromne.

Olivnega olja iz Dalmacije ne dobimo, ker je razprodano in se dobi le v manjših količinah pri kmetih po ceni L 29— za liter.

Zaloge masti tudi niso več velike ter bo treba z maščobami štediti, da bomo shajali do jeseni.

Z dobavo masti v jeseni se pa sedaj bavijo prehranjevalne institucije.

Riž in testenine.

Srečne se lahko počutimo, da dobimo iz Italije riž in testenine iz enotne moke. Prav dobro se prileže v teh časih krožnik testenin; čeravno so bolj temne barve, so pa okusne. Če napravi gospodinja omako na italijanski način in polije z njo kuhane polžke, dobiš okus, kakor da bi jedel pravi brezmesni guljaž s testeninami. Omaka se napravi takole: Vzemi nekaj masti ali olja ter deni na mast drobno sekljano čebulo, malo česna in nekaj več paradižnika. Ko je to malo izpraženo, dodeni izsečen petršilj in omaka je gotova. Ta omaka se polije po polžkih, makaronih, spagetih itd. in res kar nadomešča guljaž.

Krompir in fižol.

Letošnja letina za krompir kaže ugodno. Če bo padlo nekaj dežja v poletnem času, potem bomo dobili dosti lepega krompirja. Kmetje in privatniki so ga letos tudi veliko več posadili kot v prejšnjih letih. Tudi naši člani so vzeli v najem parcele in njive ter posadili krompir, fižol, zelje itd.

Zadruga bo kakor vsako leto tudi letos zalagala člane s krompirjem. Člani naj tudi sami že sedaj mislijo na to in iščejo po možnosti vezi zaradi preskrbe s krompirjem.

Fižol smo preje dobivali iz štajerske in Srbije. Letos bo treba iskati drugih virov za preskrbo članstva s fižolom, ki je eno izmed najvažnejših živil ljudske prehrane.

Sedaj napadajo preklasti fižol neke vrsti uši in ga uničujejo. Člane opozarjamo na to bolezen in jim priporočamo, da škropijo listje in fižolovo trto s tobačnim ekstratom, in sicer na 1 liter vode 2 žlici ekstrakta in 1 žlico milnice (milo raztopljeno v vodi). Škropi naj se fižol z brizgalnico od flita, ali z brizgalnico za trsje.

Jajca, maslo in mleko.

Jajca se dobe samo na trgu pri kmetških prodajalkah z Dolenjske po ceni 0'75 L za komad. Dovoz jajc v zabojih je popolnoma prenehal, zato jih tudi naša zadruga ne prodaja več. Zadruga je dobivala mesečno po 20 do 30 zabojev jajc iz Ptuja, Ormoža, Čakovca ali Varaždina. Ker pa še niso urejene razmere in carina iz Hrvaške, za sedaj na dobavo jajc iz teh krajev ni računati.

Surovo maslo kmetice in mlekarne ne izdelujejo v toliki meri, kot je to bil v prejšnjih normalnih časih običaj, ker lahko prodajo doma mleko po visoki ceni.

Mlekarne ne izdelujejo masla, ker oddajajo mleko v Ljubljano zavetiščem, bolnicam, kavarnam, zadrugam itd.

Naša zadruga dobiva mleko iz mlekarške zadruge na Vrhniki, vendar ne v zadostni količini.

Drva in premog.

Še nobeno leto niso člani naročali v poletnem času drv in premoga v zadrugi v taki meri, kot ravno letos. Prav je, da si vsak zadrugar nabavi drva takrat, ko so suha in je dostava mogoča. Letos je zadruga nabavila drva predčasno, to je že v mesecu marcu, aprilu in maju.

Oddajamo članom na knjižico največ 2000 kg bukovih drv po ceni 145— L za 1000 kg razžagane, dovoz se zaračuna posebej. Kolobarje oziroma mehke les za podkuriti 1 m dolge butare prodaja zadruga po ceni 15'20 L za 100 kg.

Premog kočevski dostavljamo članom, kakor se vrste pošiljke iz Kočevja. Ker prihajajo vagonске pošiljke le bolj poredkoma, naročil in plačanega premoga pa je veliko, smo ustavili za nekaj časa prejem naročil od članov, ker nam Trboveljska

premog. družba, ki je lastnica kočevskega rudnika, odklanja začasno sprejem nadaljnjih naročil za kočevski premog. Ko bo od članov naročeni in že plačani premog razdeljen, bomo nova naročila zopet sprejemali. Tona kočevskega premoga kosovca stane v zadrugi 114— L, tona kockovca pa 102'60 L.

Dobi se pa tudi pravi trboveljski premog, vendar je cena tako visoka, da je naši člani ne zmorejo. Tona trboveljskega premoga kosovca stane ca 240— L in še več.

Ustalitev cen.

Gospodarske in tržne prilike se bodo pri nas polagoma normalizirale. O tem piše „Jutro“ z dne 15. julija t. l.:

„Že prejšnji mesec smo ob priliki zamenjave dinarjev v Ilire poudarjali, da je z določitvijo tečaja za zamenjavo dana osnova za bodoče ukrepe za čimprejšnjo ustalitev cen. Določitev ugodnega tečaja z zamenjavo, s katerim je bila ob zamenjavi priznana dinarju večja kupna moč, je gotovo olajšala prizadevanje, da se onemogoči nadaljnje dviganje cen.

Številni ukrepi za ustalitev cen, ki so bili izdani v zadnjih tednih, kažejo trdno namero Visokega Komisarja, da ne dopusti nobenega daljnega dviganja cen. Številni kršitelji predpisov so bili že ponovno pozvani na odgovornost in eksemplarično kaznovani. Široki sloji prebivalstva, zlasti nameščenci in delavci, so z zadoščenjem pozdravili vse te korake, zlasti tudi one, ki gredo za tem, da se izdani predpisi najstrožje spoštujejo in da se izpolnijo vse vrzeli, ki bi sicer dopustile izigravanje. Tudi kmečko prebivalstvo spoznava, da nalajnje dviganje cen kmetijskih proizvodov končno ne more prinesiti kmetu pričakovanih koristi, ker mora dviganju cen živil slediti prej ali slej povišanje mezd in plač in ustrezajoče povečanje cen onega blaga, ki ga kmet kupuje.

* Ta članek, kakor tudi oba naslednja prinašamo iz dnevnega časopisja, ki mnogim našim članom danes ni dostopno. Članki so aktualni in jih je morda marsikdo prezrl. Op. uredništva.

Izmed številnih ukrepov, ki imajo namen, organično urediti razmerje med blagovnimi cenami, mezdami in plačami ter postaviti celotno zgradbo cen na trajno osnovo, je omeniti zlasti objavo novega maksimalnega cenika za trgovino na debelo in drobno, ki že velja od 8. t. m., nadalje ustanovitev izravnalnega sklada za gospodarsko ureditev pokrajine, določitev obrestne mere za hranilne vloge, dolžnost prijave zalog življenjskih potrebščin in njihova zapora, dolžnost prijave pridelanega žita, na drugi strani pa ureditev povpraševanja in ponudbe dela, podaljšanje kolektivnih delavnih pogodb, preureditev strokovnih organizacij delojemalcev in končno prilagoditev plač in mezd zvišanim življenjskim stroškom. Tem ukrepom sta bila sedaj pridružena še dva nova važna ukrepa, in sicer določitev pribitkov v nadrobni prodaji in določitev maksimalnega cenika za gostinske obrate v Ljubljani. Tako se postopno urejujejo cene na vseh področjih gospodarskega življenja, s čemer je dano jamstvo za uspešno stabilizacijo vseh cen.

Da se bodo izdani ukrepi tudi v celoti spoštovali in izvajali, so predvidene za kršitelje zelo stroge kazni, tako v denarju kakor tudi z zaporom poleg zaplembe blaga in začasnega ali trajnega odvzema obrtne pravice.“

Dobra žitna letina v Vzhodni Evropi.

Iz Budimpešte poročajo, da bo nova letina kmalu prinesla zboljšanje stanja preskrbe Vzhodne Evrope z živili, kar je na eni strani pripisati dobremu vremenu, zlasti v zadnjih tednih, na drugi strani pa ukrepom za povečanje posejane površine, ki so bili izvršeni zlasti v Madžarski, Romuniji in Bolgariji. Tako bo Vzhodna Evropa kot dobaviteljica žita v boljši meri izpolnila svojo nalogo kakor lani.

Stanje posevkov na Madžarskem se je v zadnjih tednih že znatno zboljšalo. Po madžarskem uradnem poročilu so dobro napredovali posevki ozimne, kakor tudi jare pšenice. Isto velja za rž in jari ječmen ter za oves. Stanje posevkov s koruzo ni enotno in stojе zgodni posevki

nekoliko slabše nego poznejši, vendar se je vegetarska doba za koruzo šele dobro pričela. Izredno dobro je stanje krmilnih rastlin in stročnic. Madžarska vlada je za odkup letošnjega pridelka znatno povišala odkupno ceno, da na ta način zasigura celotni odkup letošnjega pridelka. Nasproti lanskemu letu je bila odkupna cena za pšenico povišana za 26%, odkupna cena za riž celo za 42% in odkupna cena za oves za 30%.

Tudi Romunija bo imela letos dobro žitno leto. Na podlagi vladnih ukrepov je uspelo povečati s pšenico posejano površino od 1'98 na 2'25 milijona ha. Celotna z žitom posejana površina znaša letos 5'5 milijona ha, ker je več nego je znašala posejana površina v mejah stare Romunije. V donavski nižini so pričeli že z žetvijo. Pričakuje se, da bo Romunija pridelala 22'5 milijona met. stotov pšenice, to je skoro za milijon metrskih stotov več nego lansko leto. Posebno bogata pa bo letina stročnic, ki se že sedaj ceni na 3'5 do 4 milijone ton in bo pri tej letini imela Romunija 0'6 do 0'7 milijona ton izvoznega presežka.

V Bolgariji se je z žitom posejana površina zaradi priključitve Dobrudže nadalje povečala. Celotna letošnja posejana površina se ceni na 1'7 do 1'8 milijona ha. Kakor je razvidno iz poročila bolgarskega kmetijskega ministrstva, je tudi v Bolgariji stanje posevkov prav zadovoljivo. Pričakuje se tudi boljša letina krompirja in stročnic.

(„Jutro“ 12. VII. t. I.)

Oskrba z milom v vojni.

Sedanja vojna narekuje v vseh evropskih državah posebno štednjo z živalskimi in rastlinskimi maščobami, zlasti pri uporabi teh maščob za izdelovanje mila. Zato so v vseh prizadetih državah pričeli z živo propagando za racionalno uporabo mila, tako da se pralni učinek mila do skrajnosti izkoristi.

Izkušnja pri pranju je že davno pokazala, da se pri uporabi trde vode, ki vsebuje apno, mnogo mila uniči na ta način, da se apno v vodi veže z milom v netopljivo snov, ki škoduje tudi tkaninam, ker

zalepi pore na vlaknih in tkanini, kar predstavlja vrhutega oviro pri pranju. Izgube mila pri pranju s trdo vodo so prav znatne in se pogosto uniči tudi ena tretjina pralne sposobnosti mila. Zato so v mnogih državah pričeli s propagando za uporabo posebnih kemičnih sredstev, ki odstranijo apno iz vode, nakar se pri pranju porabi manj mila.

Vrhu tega so v zadnjih letih odkrili važna nadomestna sredstva za pranje, ki zavzemajo vedno večjo vlogo v oskrbi z milom, zlasti v Nemčiji. V Nemčiji izdelujejo maščobne alkoholne sulfonate, ki se izdelujejo prav tako iz naravnih maščob, vendar zahtevajo pri enaki pralni sposobnosti le polovico maščobne vsebine. Vrhutega se tudi brez škode uporabljajo za pranje s trdo vodo.

Velik napredek pa so dosegli v Nemčiji z izdelovanjem sintetičnih maščobnih kislin, ki se posredno izdelujejo iz premoga. Pri izdelovanju sintetičnega bencina po sistemu Fischer-Tropsch nastanejo kot postranski proizvod ogljikovo vodikove spojine višje stopnje, ki tvorijo izhodišče za izdelovanje sintetičnih maščobnih kislin. V Nemčiji so pričeli v znatnem obsegu izdelovati take sintetične maščobne kisline, ki se že v velikem obsegu, deloma v zvezi z naravnimi maščobnimi kislinami, uporabljajo za izdelovanje mila. Z razširjenjem produkcije omenjenih maščobnih kislin je dana možnost znatnega zboljšanja oskrbe z milom in zlasti možnost, da se prihrani tehnična maščoba za drug namen, maščobe, ki so namenjene prehrani pa za samoprehrano.

(„Jutro“ 12. VIII. t. I.)

Iz kreditne zadruga

Vsem zavarovancem zadrughnega zavarovanja!

Kreditna zadruga uslužbencev državnih železnic v Ljubljani obvešča vse zavarovance, da se zapadle premije zadrughnega zavarovanja lahko vplačujejo na njeni blagajni v zadrughinih poslovnih prostorih: Kolodvorska ulica šte. 55.

Ljubljana, dne 16. julija 1941.